

KI VESZ MAJD PALINAK CIPŐT?

ELBESZÉLÉSEK

**IRTA
MIKSZÁTH ALBERT**

**LEGRÁDY TESTVÉREK KIADÁSA
BUDAPEST.**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest: Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2023
ISBN 978-963-417-563-6 (online)
MEK-22752

TARTALOM

KI VESZ MAJD PALINAK CIPŐT?
EGY HIRLAPI POLEMIA HÁTTERE.

A RÓZSALOVAG,

A GYÁSZ

EGY ASSZONY, AKI VESZIT.

KÉT KOR, KÉT TÖRTÉNET.

AKI NEM A SZIVÉRE HALLGAT.

AZ ŐRTORONY.

MONDJ IGAZAT, NEM KAPSZ RENDJELET.

LEGYÜNK PERTU.

A SZÉP HALÁL.

NINCS BIZTOS SZISZTEMA.

A BOLOND MISKA.

MESSIEURS EN AVANT!

A LEVÉL.

KI VOLT AZ ÜGYESEBB?

KÁRTÉKONY KLIMA.

A BÁNATOS SZEMEK.

Pekár Gyulának

A hős ifjúnak, ki csatába megy,
Apai fegyvert anyja nyújtja át:
„Hős légy fiam és viseld becsülettel,
Mert ezzel harcolt és küzdött apád”.

Nehéz a fegyver, karom alig bírja,
Még nyomja vállam s mégis szeretem,
Boldog vagyok, ha toll lehet kezembe,
Szent áhitattól reszket a kezem.

Ha halkán szól is lantom pendülése,
Lelkem nevet és én büszke vagyok,
Mert még mint gyermek otthon megtanultam:
Az írás nagy, dicső és szent dolog.

Mint kis gyermek, sokszor hallottam otthon:
- Átértve mi a nagyság és a hír -
„Templomi csend boruljon most a házra,
Templomi csend, mert az apátok ír.”

KI VESZ MAJD PALINAK CIPŐT?

Izzadság és olcsó illatszerek gőze kavargott a hosszú köruti táncteremben. A zsufolásig tömött helyiségben lehetetlenül tekergő lábmozdulatokkal szórakoztak.

Ismét új táncok. A ravasz táncmester gondoskodik, hogy tanítványai ne lehessenek soha mindentudók. Ha már ismernek is minden step-et, úgy azt az ujat biztosan hirtől sem ismerik, amelyről most még maga a mester sem tud, mert csak holnap, az ebédutáni alvás után fogja azt kigondolni. Így fogamzanak az új táncok, amelyek viszont külön leckéket és külön óradíjakat szülnek.

Az üzlet jól ment s a kissé öregedő táncmester elégedett mosolylyal nézte az összekapaszkodó, ide-oda hullámozó tarkaságot. A zongorás is elégedetten verte lehangolt hangszerét, amelynek egy-két meglazult hurja, időközönként, mint rozsdás lánc csörömpölt.

Ma a muzsika éjfélig szól és ez három különóra díját jelenti.

Vig volt minden, mosolygott mindenki, csak a táncterem feletti lakás egyik lakója, egy buzgó orvosnövendék vágott fanyar képet a felhangzó zongora dörömbölő szavához. A lakás többi albérlője jogász volt és nem sokat törődött a felhangzó zajjal, amelyet legtöbb esetben nem is hallottak, mert csak a késő hajnali órákban vetődtek haza.

Tóth Gábort, a szorgalmasan tanuló orvosnövendéket azonban nagyon zavarta az örökös zenebona, amely miatt már többször fel is akart mondani.

- Mit árt az a kis muzsikaszó? Inkább gyere le te is néha szórakozni - igyekezett őt reá venni egyik lakótársa, Feleki Pista, aki a táncteremnek szorgalmas látogatója s az összes odajáró hölgyek különösen kedvelt gavallérja volt.

Tóth Gábor azonban nem is hederített a szóra, hanem vasszorgalommal bujta tovább könyveit. Mikor pedig a felhangzó lárma nagyon idegesítette, bedugta vattával fülét és úgy dolgozott tovább. Miért gondolt volna ő táncra? mikor más célok lebegtek előtte. Olyan arzen-ezüst hidrat-szérum vegyi összeállításán dolgozott, amely a legeneráltabb szervezetet is felfrissíti.

A fiatal orvos azonban hibát követett el, amikor a tudományok érdekében csak a fülébe dugott vattával szigetelte el magától a nagy világot. A szemét is le kellett volna fődnie... Egyszer délutáni kollégiumra menet szép, barna leánynyal találkozott a lépcsőházban. Majd egymásba ütköztek a kanyarulatnál s Tóth Gábor zavartan kért bocsánatot a rámosolygó leánytól.

A találkozás rövid volt, de a fiatal orvosra mégis mély benyomást tett. A női nemmel eddig még csak kórbonctani szempontból foglalkozott a fiatalember, nem csoda tehát, hogy a leány kellemes csengésű hangjának hallatára, kellemes melegség járta át. Önkéntelenül, mintegy megbűvölve, fordult finom alakja után és nézésével a tánchelyiség ajtajáig kísérte.

Másnap aztán Feleki Pistát nagy meglepetés érte; a tudományokkal foglalkozó fiatal orvos, minden bevezetés nélkül, a táncterem iránt kezdett érdeklődni s odavetve megjegyezte:

- Egyszer talán magam is lemegyek veled megnézni: hogyan mulatnak alattunk?

És tényleg, úgy is történt. Másnap este már lenn voltak mind a ketten. Szombat volt. Ilyenkor nagy elite-estély van, amelyen majdnem minden tanítvány részt vesz.

Tóth Gábor szíve nagyot dobbant: az ide-oda hullámozó táncolók sorain keresztül hamar felismerte a leányt. Kalap nélkül még szebb volt, mint multkor a lépcsőházban. Gesztenyebarna hajkoronája finom keretként határolta gyöngéd vonásait.

A leány nem táncolt. Magányosan ült a terem sarkában s csak néha váltott egy-két szót a mellette ácsorgó tüzerönkéntessel.

A tüzerönkéntes jólfésült, magas gyerek volt s Tóth Gábort valami nagyon kellemetlen érzés fogta el. Bár elismerten kitűnő diagnózista volt, mégsem sejtette, hogy ez - féltékenység.

- Gyere, bemutatlak neki - szólt Feleki Pista, aki észrevette az orvos tekintetében rejlő különös érdeklődést. - Nagyon jól táncol a kicsike.

Az utóbbi szóra ismét új és szokatlan érzés borzongott át a fiatal orvos egész lényén. Mindég legelső eminens volt, mindég kitüntetéssel vizsgázott és rendkívül meglepte most az az érzése, hogy valamit nem tud. Mit nem adna most, egy kis táncolni tudásért? Terpsihoré istennő kegyéből gyöngéden átkarolhatná a leány rózsaszín bluzba bujtatott finom derekát.

De mindezek nem volt sok ideje tépelődni, mert Feleki Pista már vitte is őt magával. Egy szempillanat sem telt el, már ott állottak a leány előtt.

- Tóth Gábor-, orvos, - hangzott el a bemutatás.

A leány mosolyogva nyújtott kezét s azonnal felállt:

- Jobban szeretek ugyan one-stepet táncolni - jegyezte meg és karját az orvos vállaira téve, már indulni készült a táncra.

Tóth Gábornak pirulva kellett bevallania, hogy ő bizony nem szeret és nem is tud táncolni.

- Nem baj, legalább pihenek egy kicsit - mosolygott a leány.

Két széket vontak aztán egy diszpálma alá, leültek, s onnan nézték a kavargó táncosok tömegét. Tóth Gábor pedig nagy szorgalommal igyekezett a leányt az elmaradt táncok helyett is mulattatni. Annuska pedig - mert mint későbbben kisért, így hívták a leányt - nagy érdeklődéssel figyelt minden szóra, ami annál inkább könnyebben ment, mert a fess tüzerönkéntes, mint az a jólnevelt fiatal gavallérokhöz illik, hirtelen eltűnt, az idősebb partieképes gavallérnak engedvén át a teret.

*

Napok multak, hetek teltek gyors egymásutánban s Tóth Gábor szívébe lassacskán belopódzott a szerelem zsongító vágya. A rendes recept szerint ment minden. Eleinte megelégedtek azzal, hogy végig beszélgették a táncórákat. Később ez az idő kevésnek bizonyult és az orvos már rendszeren haza is kísérte a leányt. Mikor aztán ez sem volt elég, akkor Tóth Gábor az oly napokon, amelyeken nem volt tánc, a délutánt rendszeren Annuskáéknál töltötte. Legujabban pedig a dolog annyira fejlődött, hogy már mindennap ott is vacsorázott.

Az esti laboratoriumi munka után, sietve vette útját a József-utca felé, ahol Annuska özvegy édes anyjával és gimnazista fivérével lakott. De utközben mindég pihenőt tartott egy körüti csemegeüzletben, ahol hideg felvágottakat és egyéb csemegéket vásárolt. Nem akart a városi számtiszt özvegyének szerény házához éhes gyomorral és üres kézzel beállítani. Vagy talán - nem akart éhes gyomorral távozni.

Annuska ugyan néha tiltakozott a bevásárlások ellen, de özvegy Labodáné, az Annuska mamája, más véleményen volt. Mint a héja madár, úgy csapott le a zsákmányra s a szépen átkötött csomagokat elégedetten méricskélte a tenyerén. Kibontáskor pedig mindig nagyot csettentett nyelvvel, amikor valami izletes falatra bukkant, viszont kritikai megjegyzésekkel füszerelte azokat a csemegéket, amelyek magas tetszését nem érdemelték ki. Vacsora közben azonban már nem volt annyira kényes, mert akár tetszett a fogás, akár nem: az oroszlánrészt mindig ő ette meg.

Igy folytak le az idillikusan kedves vacsorák Annuskáék szerény és tiszta, de nem szegényes hámszobás lakásán, melynek izléses berendezésén itt-ott még néhol némi luxus is látszott.

A disztárgyak és képek és egyáltalában minden fényüzés - mint az a Laboda néni dicsekvő beszédeiből kitudódott - az Istók bácsi nemes nagylelkűségének köszönhető. Az Istók bácsi, vagy amint ők mondani szokták „a család jóltevője” az Annuska jólelkű nagybátyja, aki minden jóval elhalmozta a kis családot. A Paliért is ő fizette a tandíjat, Annuskának pedig minden ősszel és tavasszal új ruhát vásárolt.

Tóth Gábor, aki az öreg Istók bácsit jól táplált, dús gazdag háziurnak képzelte, nagyon csodálkozott, amikor megtudta, hogy a „család jóltevője” tulajdonképpen klinikai pedellus.

Nem baj, állapította meg később, az a fő, hogy derék, jó ember és Annuskáék mindenben segíti. De honnan telik neki mind erre? - Hiszen úgy hallotta, hogy a többi rokonait is segíti.

A rejtély nem maradt sokáig felderítetlen. Tóth Gábort egy klinikai tanársegéd barátja felvilágosította:

- Istók bácsi, a tizenöt éve betegeskedő pedellus, a belgyógyászati klinika kincse. Egész orvosi generáció tanult már ki rajta. Jó háziasszony kamrája sem lehet dúsabban befőttekkel felszerelve, mint a jó öreg bácsi mindenféle bacillusokkal. A gümőkór, a skorbut betegség spirillumával, a visszatérő-láz és a gyomorrák bacillusával sohasem jövünk zavarba. Szép fejlett példányokat találunk az öregben, amelyek magukon viselik a forma és az alakzat összes tulajdonságait. De ez még mind semmi - folytatta magyarázatát a tanársegéd - de el ne mondd senkinek! A minap az öreg pedellus nyákhártyaváladékának mikroszkopikus vizsgálata közben a bacillusok ősapjára, a Koch-féle rúd-alaku spirillumokra leltünk. De kérlek, ne hogy ezt valakinek elmondd, mert ha az öreg megneszeli, hogy valami újabb bajt fedeztünk fel benne: nem fogunk vele bírni. Amugy is már olyan hallatlan árakat követel egy-egy fiola vérért vagy köpetért, hogy alig tudjuk megfizetni. Nagyon kell ám az öregre vigyázni, mert ravasz ember. Ha a példátlanul nagy uzsoraárakat vonakodunk megfizetni, úgy rögtön sztrájkkal fenyegetődzik. Kijelenti, hogy már nem bírja a súlyos munkát, nyugdíjba megy és falura költözik. Máskülönben azonban derék jó ember, de hallatlan bacillus-drágító. Mi pedig nem tehetünk ellene semmit, mert szebb és fejlettebb példányokat nem tud szállítani senki, Koch-féle spirillumokat pedig másképpen évekig sem láthatnánk.

Tóth Gábor mosolyogva hallgatta barátja szavait. De hamar meg is felejtkezett róluk, mert az ő arzén-ezüst hidrát széruma teljesen lefoglalta lelkivilágát; ennek sikeréhez fűzött minden reményt. Dicsőség, nagy hírnév, klientúra, házasság, boldogság és esetleg egyetemi katedra lebegett a fiatal orvos szeme előtt, amikor szérumára gondolt.

Egyelőre azonban mindez még titok. A szérum ugyan már készen áll, de még nincs kipróbálva. Mig biztos sikere nincs: nem szól senkinek.

Hej pedig milyen nagy önmegtartóztatásba került, hogy ne szóljon Annuskának meg a jó Laboda néni. Hány kedves tervezgetésnek vette ez elejét. Nagy lakás... külföldi utak...

De a kedves és intim szerelmi viszony mindezek nélkül is nagy léptekkel haladt előre olyannyira, hogy már a gyűrűváltás napjában is megállapodtak: pünkösdi vasárnapjára. Tóth Gábort azonban már is a Laboda családhoz tartozónak tekintették és elvitték bemutatni a jószágos Istók bácsihoz is.

Tóth Gábor megilletődéssel fogott kezét a tolószékben ülő öreg emberrel, aki veszedelmesen száraz köhögés és fájdalmas nyögések után tudott csak néhány szót kicsiholni:

- Roncs vagyok én már csak. Több mint félig halott.

És az egész család könyhullatva hallgatta az öreg panaszait. Szegény jó Istók bácsi, mennyit szenved!

- Meg fog még maga gyógyulni! - vigasztalgatta Annuska.

- Bár csak adná az Isten! - szólt a jó Laboda néni, akinek sajnálkozó sóhajai messze kihangzottak a különböző erejű sóhajok kórusából.

Szegény jó Istók bácsi tényleg szánszalmasan nézett ki, amint világfájdalommal telve ült tolószékében. Tóth Gábornak is megesett a szíve rajta. Különösen mikor azt a meleg ragaszkodást látta, amellyel Annuska meg a jó Laboda néni a beteg iránt viseltetett.

- Bár adná Isten, hogy meggyógyuljon! - hangzott a család óhaja.

Tuberkulózis, skorbut, rák, - dünnögte magában a jószívű orvos s legott megérlelődött benne az elhatározás, hogy Istók bácsin segíteni fog. Tervéről azonban nem szólt senkinek. Meglepetésnek készítette elő az eljegyzés napjára.

Ugy is tett. Pünkösöd vasárnapját megelőző hét vége felé nagy titokban meglátogatta Istók bácsit, akit véletlenül különösen jó - sőt mondhatnánk virágos hangulatban talált.

Az öreg előtt két üres és egy félig telt butélia bor állott, amelyből sűrűn hörpintgetett szíverősítőt.

- Igyál te is, öcsém! - köszöntötte a fiatal orvost és poharat tolt feléje.

Tóth Gábor azonban nem ivott, hanem rövidesen rátért jövetelének céljára. Előadta, hogy szérumának segítségével regenerálni akarja a bácsi enervált szervezetét.

- Hadd lássam hát, hogy mit tudsz? - kiáltott fel Istók, de hanghordozásából inkább az ittas ember virtuskodása csengett ki, mint a gyógyulásra vágyó beteg óhaja.

Tóth aztán komoly munkához látott. A beteg balkarját kezébe véve, nagy gonddal kereste a fővisszeret, amelyen keresztül a szérumot a vérbe fogja vezetni.

Egy ügyes szúrás a karon. Egy nyomás az injekciós fecskendőre és a hidrát határozott energiával préselődött a szervezetbe. A műtét sikerült. Holnap vagy holnapután tehát eldől, hogy milyen a szérum hatása. Nem volt-e kárbavesztett idő a sok álmatlanul eltöltött éjszaka.

Szívszorongva várt két napig. Mi lesz az eredmény? Addig Annuskáékhoz se ment; hadd élvezze a meglepetést a maga teljében egyszerre.

Harmadnap aztán már nem birt tovább várni. Sietve felkelt s gyors léptekkel vette útját az Istók bácsi lakása felé.

Izgatott és ideges volt és izgalma nőttön-nőtt, ahogy a beteg lakásához közeledett. Vajon milyen állapotban találja?

Hát még mikor kopogtatott az ajtón és nem kapott választ; térdizületei majdnem összecsuklottak. Talán valami baj történt? Csak nem túlnagy az összetételben az arzén?

Ilyen gondolatok kergetődztek agyában, amikor a sok kopogásra a szomszédék cselédje figyelmes lett:

- Laboda Istók urat tetszik keresni?

- Igen - szorongott az orvos.

- Az most vigan él. Nincs idehaza.

Tehát él és egészséges. Tóth Gábor örömeben egy forintost nyomott a lány markába, mire az még beszédesebb lett.

Hamarosan elmesélte, hogy az öreg Labodával nagy csoda történt. Tíz éve már, hogy nem hagyta el a házat, de tegnap ünneplőbe öltözve ment a korcsmába, ahonnan csak késő éjfélt után tért haza. Jókedvűen énekelve jött végig az utcán s a kaput nyitó házmester leányával szemtelenebbül illetlenkedett, mint ahogy a II. emelet 6. alatt lakó, a miniszteri titkár. A házmester azonban neszét vette a dolognak s ebből olyan parázs veszekedés támadt, hogy az egész ház felébredt. Ma is szépen felöltözve, sétabottal a hóna alatt már elment a kávéházba... A klinikáról kereste is egy orvos, aki majd hanyatt vágódott a csodálkozástól, amikor megtudta, hogy Laboda úr a kávéházban durákozik.

Tóth Gábor azonban nem várta be a sok terefere végét. Az a fő, hogy a bácsi életvidám és egészséges! Most már boldogan viheti meg a hirt Annuskáékhoz. Majdnem futva sietett el.

Mikor a József-utcai házhoz ért, ahol Labodáék laktak, nem volt már cseppet sem ideges. Csak valami jóleső, nagy meleg érzés fűtötte lelkét.

Boldog mosolylyal nyomta meg a csengőt. Szinte elképzelve, hogy milyen örömet fog okozni a jó hírrel. A jószágos Istók bácsi, a család jóltevője egészséges!

Laboda Pali, a gimnazista nyitott ajtót. Tóth Gábor azonban annyira sietett, hogy nem is tünt fel a fiú hideg tartózkodása.

Annál hidegebb zuhanyként hathatott rá a Laboda néni fogadtatása.

- Tisztelt Doktor úr, - kezdé el minden bevezetés nélkül - önben nagyon csalódtunk. Ravasz módon behizelegte magát a családunkba s ezt a jó viszonyt arra használta fel, hogy az Istók bácsit valami ostoba kuruzsló szerrel megrontotta.

- De kérem, én nem rontottam meg senkit; sőt ellenkezőleg meggyógyítottam őt és jót tettem vele - szólt halkán az orvos, de hangjából kicsengett a büszkeség.

- Meggyógyította! - rikácsolta Laboda néni gunyosan. - Jót tett vele! Köszönöm az olyan jót. Nemcsak hogy őt magát megfosztotta a keresetétől és nyomorba döntötte az egész családot, de még a nyakunkba szabadított egy iszákos lumpot, aki mióta egészséges, korcsmáról korcsmára járva dözsöli el azt a néhány koronát, ami klinikai keresetéből megmaradt.

- Az a fő, hogy egészséges és remélhetőleg évek hosszú során az is marad, - mentegetődzött az orvos.

- Takarodjék a maga ostoba biztatásaival, - tört ki most már elementáris erővel a düh Laboda néniből. - Évek hosszú során át... Még csak az kellene! Tudja meg, hogy a vén lump tegnap este már tőlem kért pénzt, mert a klinikán nem kapott. Nincs már a vérében egy bacillus se.

Nincs a vérében egyetlen bacillus se! Ezt az utolsó mondatot olyan tragikusan kétségbeesve nyögte, mint egy tönkrement bankár, mikor rájön, hogy a tresorban nincs már egy fityingje sem.

Tóth Gábor elszédült. Erre a fogadtatásra nem volt elkészülve. Még egy bizonytalan pillantást vetett a háttérben meghúzódó Annuskára, de mert az is hidegen, haragosan tekintett feléje, maga sem tudta, hogy miképen, de valahogy szó nélkül kibotorkált a folyosóra, a folyosóról az utcára. De még távoli zajként akkor is fülébe csengtek Labodáné utolsó szavai:

- Ki vesz most majd Palinak új cipőt?

EGY HIRLAPI POLEMIA HÁTTERE.

- A kegyelmes úr óhajt a szerkesztő urral beszélni! - szólt a képviselőházi terembiztos, Ormos Attila hirlapíróhoz, aki erre felállt s elhagyta az ujságírók karzatát.

A kegyelmes ur ott állt a folyosón s leereszkedő bizalmaskodással vonta őt félre az egyik ablakmélyedésbe.

Ormos nem lett volna ravasz hirlapíró, ha nem találta volna ki azonnal: miről lesz szó? A kegyelmes ur vezércikket akar írni s az ő segítségét kéri.

Sokszor keresték már fel hasonló ügyekkel, mert Ormos minden léhasága mellett nagyon ügyes és tehetséges hirlapíró volt, aki ha kellett, vállalt mindenféle munkát.

Kellett. Ezt természetesen úgy kell érteni, hogy mikor Ormosnak pénz kellett, mert egyébként nem igen szerette a tollat forgatni.

A „jó idők” azonban, ahogy ő azokat a napokat nevezte, mikor pénze volt, nagyon rövid ideig tartottak nála; nem azért, mintha keveset keresett volna, hanem mert sokat költött. Szeretője, a csinos Eliz, rendkívül kedvelte a szép kalapokat.

Mikor aztán üres zsebbel ült a hirlapírók körében, vagy a kávéházban, szívesen vállalkozott bárminő hirlapírói munkára. Ha kellett, írt akármilyen pártállású vezércikket, tárcát, szenzációs leleplezést, hosszabb novellát, érdekes vagy humoros napihírt, adomát, verset, kroit, szerkesztői üzenetet vagy izgalmas riportot, közgazdasági cikket, turfot, sportot, szociálpolitikai meg pszichopatológiai tanulmányt vagy pedig versbe szedte a kiadóhivatal részére a hirdetéseket. Ha jó kedve volt, megszólaltatta intervjú alakjában „a piripócsi községi iskola nagyobb ablakokkal való ellátásának kérdésében” a római pápát vagy a villamos jegyek árának fölemelésére vonatkozólag a perzsa sahot.

Ép oly könnyedén írt jó pénzért cikket a külpolitikáról, mint amilyen ügyesen állított össze gyermekek számára verses ábécét. Jól és lelkiismeretesen dolgozott mindig, de azért cikkének alaphangja rendszeren elárulta, hogy jól vagy rosszul fizetik-e érte.

Ötven koronáért szellemes, sziporkázó, vidám, humoros tárcákat szállított, harmincért azonban csak szentimentális, borongós hangot használt. Lehet, hogy ezzel is akart hatni a kicsiny honoráriumokat, de humoros tárcákat kedvelő szerkesztőkre, de lehet, hogy a tiszteletdíj silánysága tényleg borongós hangulatba ringatta.

Ormosnak jó érzéke volt s most sem csalódott, mert a kegyelmes ur tényleg cikk megírásán törte belső titkos koponyáját.

- Nézze, fiatal barátom - szólt leereszkedőleg megérintve vállát, - maga teljesen tisztában van az én álláspontommal, melyet nemzetiségi kérdésekben tanusítok; hiszen mi már annyit beszélgettünk erről.

Ormos ugyan sem erről, sem másról nem beszélgetett a kegyelmes urral, de azért amint az szokás, ha ilyen nagy ur állít valamit, ráhagyta.

- Nagyon hálás volnék, - folytatta szavait a kegyelmes ur, a hálás szónak különös nyomatékot adva, - ha álláspontomat vezércikkben kifejtené. A Reggeli Lapok már hetek óta sürgeti, de én annyira el vagyok foglalva... Hiszen maga tudja, az a sok konferencia... pártértekezlet.

- Tudom - szólt Ormos, tapintatosan nem említve meg azt, amit tényleg tudott, tudniillik, hogy a kegyelmes ur nem nagy mestere a tollnak, sőt még a helyesírás szabályaival sincs egészen tisztában, de azért mindig igen boldog, ha hirlapok hasábjain látja nevét szerepelni

lendületes vezércikkek alatt. A hálás szó különös nyomatékára gondolt s megnyugtatólag közölte: Este nyolcra a cikk excellenciádnál lesz!

- Várni fogom és igen hálás leszek - szólt a kegyelmes ur s méltóságteljes lassúsággal lépdelt tovább; előbb azonban szigorúan összeráncolta homlokát, ahogy az illik is egy titkos tanácsoshoz, aki mindig fontos államügyeken törí a fejét.

Ormos Attila pontos volt, a cikk elkészült idejére, meg is jelent a Reggeli Lapban és nagy feltűnést keltett mindenfelé. A kegyelmes urat ugyanis erről az oldaláról nem nagyon ismerték s mindenki meglepődött, hogy ő, aki eddig rendesen mint a tehetetlenség képmása szerepelt, most ily világosan érvelő cikkben foglalkozik ezzel a nagyfontosságú aktuális kérdéssel.

A kegyelmes ur nagyon boldog volt s meglegedett arccal köszönte meg Ormos Attila szívésségét, nem felejtve el kézszorításához zárt borítékot mellékelni, melyet Ormos hanyag mozdulattal csusztatott zsebébe.

Mikor azonban már nem láthatta senki, kíváncsian vette elő, mert ijesztően laposnak találta. Nem szabad mindjárt a legrosszabbra gondolni. Lehet ez jó jel is: a laposság mögött esetleg nagy bankjegy rejtőzhet. Ez a föltevése azonban alaptalannak bizonyult, mert a feltépett boríték sarkában szerényen húzta meg magát két darab huszkoronás.

Ormos fülig pirult a méregtől. Ilyen csekély összegért adta el magát. Ezt nem fogja annyiban hagyni. Dühösen rohant el az Ellenzéki Hírlap szerkesztőségébe, ahol azonnal komoly munkához látott.

Másnap aztán megjelent Ormos Attila névaláírással egy cikk, mely a kegyelmes ur feltűnést keltő vezércikkének minden érvét megdöntötte s légből kapott, összetákolt koholmánynak bélyegezte az abban előforduló adatokat, a felhalmozott frázisokat pedig banálisoknak mondta és a szüreti multságokon szokásos magtalan puffogatásokhoz hasonlította.

Mindenki örömmel olvasta Ormos Attila cikkét, mert a kegyelmes urat, aki tartalmatlanságát fenhéjázó göggel igyekezett leplezni, senki sem szerette.

Az újságírók körében is szó esett róla s mindnyájan siettek üdvözölni a hírapírók körében nyugodtan alsózó fiatalembert, mert nekik is tetszett, hogy egy társuk tollhegyre tűzte a legkevésbé sem népszerű kegyelmes urat.

Ormos partnerének épen quint volt a kezében s kézből mondott kontrát ellene, mikor jelentették neki, hogy sürgős ügyben azonnal beszélni akarnak vele. Kedvetlenül állott fel az asztal mellől s lesietett az előcsarnokba, ahol a portás azzal fogadta, hogy az illető ur a ház előtt álló autójában várakozik.

Ormos már tisztában volt, hogy ez csakis a kegyelmes ur lehet s nyugodt mosolylyal lépett be az ez alkalomra sötétségbe merült kegyelmes gépkocsiba.

- Micsoda izetlen tréfa volt ez azzal a cikkel? - szólt a kegyelmes ur, mindjárt a tárgyra térve.

- Ne vegye rossz néven kegyelmes uram, - válaszolt Ormos nyugodtan, - de lapom nekem osztotta ki a szóban forgó cikk megkritizálását s miután nem árulhatom el az excellenciád cikke és a köztem fenforgó rokoni viszonyt, szó nélkül kellett engedelmeskednem.

- No, de nem kellett volna azért oly szigorúan lekritizálni! - szólt a kegyelmes ur méltatlankodva.

- Lehetetlen volt nem úgy tennem, - szólt Ormos nem csekély sarkazmussal - mert a kritika tárgyát képező cikk tényleg nagyon hevenyészett munka. Hiszen tudja, kegyelmes uram, nem is várhat az ember husz forintért jobbat, ily drága világban.

A kegyelmes ur sápadtan kapkodott levegő után, Ormos Attila pedig távozni készült.

- Még egy szót, kedves szerkesztő ur - szólt a kegyelmes ur szinte könyörgő hangon, - ne hagyjon most már magamra és huzzon ki a csávából, mert erre most már egyedül csak ön képes.

Ormos ott akarta hagyni a kegyelmes urat s vissza akart térni a kártyaasztalhoz; eszébe jutott azonban a kézből vesztett kontra s így szólt:

- Hajlandó vagyok még egy cikket írni, mely fényesen megvédelmezi excellenciádat, de ennek ára előre fizetve: ezer korona.

Ormos Attila későbbben visszament a kártyaasztalhoz és váltakozó szerencsével folytatta a játékot, mikor pedig a leszámolás következett, szép ropogós ezres bankjegyet váltott a pincérnél.

Ezer korona egy darabban, szép pénz, de Ormos ki is tett magáért. Harmadnap megjelent a kegyelmes úr cikke, mely ugyancsak kiméletlenül ment neki Ormos Attilának, iskolázatlan logikája, felületes ujságírói okoskodásnak bélyegezve az Ellenzéki Hirlapban megjelent cikkét.

A kegyelmes ur második cikkéről még az ellenségei is elismerték, hogy nagyszerűen megírt munka, melynek fölényes tömörsége szinte legázolja Ormos Attila minden okoskodását. Siettek is neki pártkülönbség nélkül gratulálni.

A kegyelmes urról, kit két - de különösen legutóbb írt - kitűnő cikkének megjelenése óta bizonyos nimbus övezett, mindenki elismerőleg nyilatkozott. Ormos Attilát azonban megtámadták hirlapíró kollégái.

- Nem szégyenled magad, hogy tapasztalt ujságíró létedre ennyire kifogott rajtad egy kegyelmes ur.

Ormos azonban nem nagyon vette szívére a dolgot s mosolyogva jegyezte meg:

- Akinek az Isten hivatalt ad, annak ész is ad hozzá.

A hirlapírók azonban nem elégedtek meg ezzel s egymásközt nagyon megszólták a mostanság mindig finom szivarokat szívó kollégájukat.

- Különös, hogy a máskülönben a hirlapi marakodást annyira kedvelő fiú ezt az ügyet ennyiben hagyja, sőt még mosolyog is magában ha a kegyelmes ur cikkét dicsérik előtte.

Ormos azonban nem törődött semmivel s jókedvűen jegyezte meg barátnőjének, Eliznek, kivel mostanság csakis elsőrangú helyekre járt vacsorázni:

- Ugy jártam, mint az egyszeri végrehajtó, aki nagy buzgalmában a saját sapkáját is elárverezte.

A RÓZSALOVAG,

A Rat Mort-ban hangulatos, színes és forró az éjjeli élet. Aki oda megy, töményítve kap mindent: a Montmartre összes léhaságát, a nagyváros romlott erkölceit, a féktelen bujaságot, azzal a kedélyes és bohém világfelfogással párosulva, amelynek igazi bölcsője Páris és kedves szószólója a mulató párisiak nyelve: a montmartrei argot.

A Place Clichy sarkán van a csillogó fényvel berendezett helyiség, amelynek forgalma a hajnali órákban a legnagyobb, amikor az orfeumok, télikertek, bárók és tabarinok csillagai, a mindennapi munka után odatérnek az utolsó feketekávéra, vagy bockra.

Valóságos exotikus divatkiállítás! A ragyogó ékszerekkel hivalkodó, hófehérre emaillozott, aláfestett szemű leányok pompás selyemtüll-toiletteket mutogatnak, amelyeknek tarka és merész eleganciája már magában is elárulja, hogy Párisban vagyunk.

Egy-egy asztalnál kedélyes társalgás folyik; a lányok megbeszélik az éj eseményeit. Itt-ott a kártya járja. Négy nő angient játszik. Látszik, hogy nem először. Nagy rutinnal osztanak s a kártya oly jól áll a kezükben, mint magyar menyecskének a főzőkanál. Amott viszont dominóznak; két csinos nő és két szerezsen rakja nagy figyelemmel egymás mellé a fekete hátú és fehér hasu köveket. A két szín, úgy látszik, jól megfér.

Csak az feltűnő, hogy az éjjeli mulatóhelyek parazitái, a selyemfiuk, nem járnak ide, hogy mohón elragadják áldozatuk keresetét. De ezeknek a jobb nőknek, akik közül nem egy saját kocsiján jár, talán nincsenek is kitartottjaik, vagy ha vannak, úgy azok olyan előkelő gavallérok, hogy tiszteletdíjukat folyószámla átutalással kapják.

A bejárat mellett van egy nagy asztal, ahol mindennap ugyanaz a társaság ül. A széles karimájú kalapok és merészre kötött csokor-nyakkendők után ítélve: művészek. Mindenesetre jókedvű, bohém fiuk, akiknek már a vérük kívánja az éjszakázást.

Az éjszaka ragyogása hatalmas, nagy kapocs, amely minden demokratikus intézménynél jobban összetartja kis társadalmát. Az éjjeli lump ezerszerte barátságosabban néz társára, mint a nappal élő s a mindennapi kenyérért harcoló ember. A lump a hajnali órákban, amerre csak néz, mulató bohémeket lát; a dolgozó ember pedig nappal mindenfelé csak konkurrenszekkel találkozik. Az egyik barát, a másik ellenség.

A Rat Mort-ba járó éjszakai leányok és művészek között is eredeti barátság szövődött, amelyet leginkább a zsvány-pajtásághoz lehetne hasonlítani. A könnyelmű lányoknak mindegyikükhöz volt egy-két szavuk, viszont a vig bohémek is szívesen eltréfáltak a szellemes artista nőkkel. Az abszint és pezsgő aromájával telített éjszaka alakjai nem ellenségei egymásnak.

Csak egy leány viselkedett másként, mint a többi. Rositta, az andaluziai szépség. Ő nem kártyázott, nem tréfált, nem beszélgetett senkivel. Márvány-hideg tekintete senkin sem pihent meg. Mindig egyedül itta teáját. Tartózkodó modora miatt a bohémek „gőgösnek” nevezték. Társnőitől pedig, - akik, úgy látszik, más oldaláról is ösmerték, - a „pénzéhes” melléknevet kapta.

A művész asztaltársaság néhány bohémje ugyan próbálkozott foglalkozni a rendkívüli szépségű leánnyal, Rositta azonban mindenkit, aki közeledett feléje, egyformán utasított vissza:

- Egy csók ára 5000 frank! Akinek tetszem és van hozzá pénze: ám jöjjön, szívesen látom. A potyára való beszédnek azonban nem vagyok barátja.

Ilyen körülmények között aztán a szép andaluziai leány nem nagy népszerűségnek örvendett s a művészek nem is hederítettek reá többé. Kivéve Ralfot, a fiatal dán festőt, akire a hideg szépség különösen mély benyomást gyakorolt.

Lehetséges-e, hogy ilyen istenáldott szépség ne érdeklődjék, csak a pénz iránt? Az ő művészi lelkülete, amely a vaksötétben is mindig fényt keresett, nem tudta megérteni a spanyol nő lelkének sivárságát.

Ugy látszik azonban, hiába kereste a fényt, mert Rositta a legkerekebben visszautasította az ő közeledését is.

- Ca va! - szőlitotta meg tősgyökeres párisi argot-val a leányt és merészen a szeme közé nézett.

Rositta fagyos tekintettel mérte végig a tolakodót.

- Nagyon tetszel nekem! - folytatta szavait a festő. - Hónapok óta nézlek, de nem merlek megszólítani; ma azonban mégis ide merészkedtem hozzád.

- Ötezer frank! - felelte a lány szavakra a lány kimért hidegséggel.

- Egy csókodért ötezer frank nem pénz! - válaszolt Ralf nagy melegséggel.

„Ötezer frank nem pénz!” E szavakra mintha halvány mosoly futott volna át Rositta vonásain.

Ralf sietett megragadni ezt a jó alkalmat. Rosittát mosolyogni még nem látta közülük senki.

- Ötezer frank nem sok, - ismételte egy ötfrankost forgatva ujjai között. - De, sajnos, nem áll rendelkezésemre ez az összeg.

A kapzsi leány mosolya azonnal jéggé dermedt, de Ralf nem volt az a fiu, aki könnyen feladja az ostromot.

- Ötezer frankom nincsen, de nagy örömmel nyujtanám át ezt az ötfrankost, az egész összeg első részlete fejében.

Ötezer helyett öt! Hallatlan merészség! Rositta gunyosan mosolygott s a faképnél akarta hagyni a fiut, aki azonban nem tágitott:

- Ne hidd azonban, hogy falhoz akarlak állítani, mert a csókot csak akkor fogom kérni, ha az ötezer frank legutolsó részletét is lefizettem.

Ralf ezzel a szép leány elé tette a csengő ezüst pénzdarabot, udvariasan köszönt és sietve elhagyta a helyiséget.

Rositta egyedül maradt az ötfrankossal és mérges volt. Egy ideig azon gondolkozott, ne hajtsa-e a pénzt a tolakodó után, de, ugy látszik, mégis kapzsisága kerekedett felül benne s hirtelen mozdulattal a ridiküljébe sülyesztette a tallért.

A következő nap hajnalán Ralf ismét ötfrankos pénzdarabbal köszöntötte a szép leányt, aki talán valamivel barátságosabban fogadta, mint tegnap:

- Jó napot „ötfrankos lovag ur”, - köszöntötte alig észrevehető mosollyal.

A festő pedig átnyujtotta a pénzt, üdvözölte és gyorsan távozott.

A harmadik nap Rositta már barátságos mosollyal fogadta a fiut, aki újra ötfrankossal kezében közeledett feléje.

- Már azt hittem, megfeledkezik rólam!

- Megfeledkezhettek-e a szürke polgár a szépség királynőjéről, akinek adót fizet? - válaszolta a festő udvariasan.

Rositta akart valamit válaszolni, a feketeszemű ifjú azonban elillant s a szép leány kedvetlenül dobta a pénzdarabot az erszényébe.

Egy napig és még néhány órát kellett várnia, mert Ralf, aki az éjét álarcosbálon töltötte a következő nap csak igen későn érkezett a Rat Mortba, ahol Rositta már izgatottan leste megjelenését.

- Már azt hittem, hogy beteg. Mondja, hol késett oly sokáig? - kérdezte szinte szemrehányón.

Ralf néhány mentegetőző szót dadogott s hamar átnyujtva az ötfrankost, távozni akart.

- Miért nem ül le soha az asztalomhoz? - szólt utána a leány.

- Mert az utolsó részlet lefizetése előtt szólni sem merek magához.

- Utolsó részlet! - kacagott a szép leány. - Mondja csak, nem fogja maga elunni ezt a mindennapos adózást?

- Nem! - válaszolta határozott hangon a festő. - Mi dánok nagyon kitartók vagyunk. Egy régi néprománcunkban olvastam a Rózsalovagról, aki harminc évig ásta át magát az üveghegyen, hogy vágyainak álma, a Csipkekirálynő, az övé lehessen. Harminc év, majdnem egy emberélet s annyit töltött el, csákányvágást róva csákányvágás mellé, hogy az üveghegyben alvó királynőhöz jusson. Erre a buzdító példára szoktam gondolni. Ez bátorit, ez sarkal... Aztán nekem sokkal könnyebb a dolgom, mert nem is kell tovább várnom, mint három évig és csákányvágásokat se kell tennem...

- És maga tud várni? - kérdezte Rositta kíváncsian.

- Hát hogyan tudnék? Különösen pedig, ha muszáj... És nem csak az tartja a lelket bennem, hogy kevesebbet kell várnom, mint a Rózsalovagnak, de hogy a jutalmam is sokkal különb lesz, mert az üveghegyben alvó Csipkekirálynő semmi szín alatt sem lehetett oly szép, mint maga.

Ralf nem folytatta tovább szavait, felállt, köszönt s fáradtságára hivatkozva, haza felé indult.

Odakinn pedig már szürkülni kezdett s koránkelő munkásemberek jöttek vele szembe.

Utja a Szajrán vitte keresztül s az átvirrasztott éjszaka lovagja levett kalappal üdvözölte a hajnali hűvös szelet. Borgózós fejének jól esett a hideg. Lassan, gondolatokba merülve ment s mint rendesen, ilyenkor arra gondolt: honnan teremtsen elő holnap ismét egy új tallért. Alig vette észre, hogy már odahaza van.

Mikor pedig szobájába lépett, két meleg női kar fonódott a nyaka köré és csókra éhes forró ajk susogta feléje:

- A Rózsalovag tudott várni, de a Csipkekirálynő nem tud.

A GYÁSZ

A felesége a szomszéd szobában feküdt felravatalozva. Ő pedig órák hosszat mozdulatlanul, megtörve és megsemmisülve ült karosszékében. Kifejezéstelen arccal meredt az előtte heverő pisztolyra. Szinte kéjelegve kacérkodott a gyilkos szerszámmal.

Talán csak azért nem végzett, mert még nem kinozta magát eléggé. A nagy gyászból nem volna illő ily könnyen kivonnia magát.

Közben többször zavarták is. A megboldogult végtisztességének részleteiről kellett gondoskodnia. A pompes funébres embere jött a temetést megbeszélni. Istenem, szegény, drága, jó asszony, szép diszes temetést érdemel.

De vajjon a halottasházban történjék-e a gyászszertartás, vagy a lakásban? Ebben a kérdésben kellene döntenie. A lakásból intimebb, a halottasházból nagyobbbaránya, diszesebb temetést lehet rendezni.

Egy másik igen fontos és kényes dolog is van még hátra: a gyászjelentés megszerkesztése. „Fájdalomtól megtört szívvel tudatjuk, hogy a legnemesebb feleség...” „Tudatjuk...” De az a kérdés: kik tudassák?

A Tivadarékat ki kell hagyni a gyászjelentésből. Most itt az alkalom! Meg kell mutatni, hogy nem tartja őket a családhoz tartozóknak! A Kováchy unokatestvéreken is lehetne egyet ütni, kik magyarosított nevük ellenére is mindig lenézték őket. Az új nevükhöz egyáltalában nem illő y-ont és ch-t el fogja hagyni; egyszerűen Kovácsi-nak írja majd őket.

Mi lesz azonban a saját nemességével, melynek valódiságában már maga is szinte hitt. Milyen előnevet használjon? A minisztériumban mindig baranyavárinak mondotta magát, viszont a családban az árpádalmi előnevet hozta forgalomba. Most végre szint kell vallani! A szegény jó megboldogult mindig oly büszke volt az árpádalmi előnévre, viszont a minisztériumnak is meg kell adni a magáét: kiírta mind a kettőt.

- Szegény, jó Margit milyen büszke volna, ha tudná! Istenem, miért is oly kegyetlen a sors!

Mikor a pompes funébres hivatalnok elment, már nagyszámu rokonság várt reá bánatos arccal: - Mennyire szerették szegény jó Margitot.

Ismét csengettek. Az anyósa és a sógornője, a megboldogult testvérhuga érkezett meg. Sarkig érő hosszú krepp fátyol takarta mind a kettőt. Szivszaggató zokogással borultak a ravatalra.

- Mennyire szerették az elhunytat! Mennyire siratják!

Most kezdte csak igazán átérezni veszteségének súlyát. Anyósát és sógornőjét dolgozószobájába vezette.

- Lássák, - szólt az asztalon heverő pisztolyra mutatva - nekem már csak ez van hátra.

Az anyós és a sógornő sötéten néztek össze, a pisztolyt pedig minden ellenvetés dacára elrejtették, részvétteljes hangon jegyezve meg:

- Szegény fiu!

A meleghangu megszólításra kiszáradt könnyei újból megeredtek s szivszaggató „Mama! Mama!” kiáltással borult anyósa nyakába, akit az esküvő napja óta nem szólított ezen a néven.

Az érzékeny családi jelenetnek a csengő hangja vetett véget: hivatali kartársak jöttek kondoleálni.

- Fogadd őszinte részvétünk igazi nyilvánítását...

A hivatali kartársak és barátok részvétnyilatkozata ismét felizgatta s alig tudta fuldokló könnyezés közepette megköszönni a figyelmet, hogy a katasztrófa alkalmából felkeresték.

Egyik kartársa sietett közölni:

- Az államtitkár ur öméltósága is nagy részvéttel értesült gyászodról; úgy tudom, el is jön a temetésre.

- Az államtitkár is eljön!

Ezt nem is merte remélni. Egyszerre melegség áradt szívébe. Büszkén nézett körül s a jóleső érzéstől uj erőre kapott.

- Istenem, ha ezt Margitom megérhette volna!

Ekkor azonban eszébe jutott, hogy az esküvőjére is meghívta ő Méltóságát, de akkor nem jött el.

- Most azonban eljön, biztosan eljön, hiszen a titkárjával üzente.

Uj intézkedések váltak szükségessé. „Az államtitkár is eljön!” A temetésnek mégis nagyobb arányúnak kell lennie. Az ezüstre festett fakandelláberek helyett igazi fémből valókat kell rendelni, a koporsók közül pedig az ércveretűt.

- Szegény, jó Margit meg is érdemli, olyan jó asszony volt.

Aztán meg külön gyászmagyaros szolga is kell, aki majd öméltósága autójának ajtaját kinyitja s a magasrangu vendéget lesegíti.

Vette kalapját, kabátját és, személyesen ment el a temetkezési vállalat irodájába. Gyors és friss léptekkel sietett végig az utcán, nehogy elkéssen. Utközben eszébe jutott, hogy nincs a kalapján gyászszalag, tehát betért az utbaeső divatüzletbe.

A boltos émelygős, üzletszerű mosollyal sietett eléje és szerényen megjegyezte, hogy jól néz ki. Mikor pedig megmondta, mire van szüksége, megdöbbenve kérdezte:

- Csak nincs valami baj? Ki halt meg?

- A nőm! Mindenem! - tört ki ismét az özvegyből a zokogás s az üzlet személyzete megilletődéssel kínált helyet a fájdalomtól megtört embernek.

Mikor a boltos a gyászszalagot a kalapra tette, ismét az államtitkárra gondolt s ezzel kapcsolatban eszébe jutott, hogy gyász-ingombokat is kellene vennie. Mit gondolna az államtitkár, ha észre venné, hogy fényes gomb van a kezélőjén.

Ez a gondolat ismét uj erőt kölcsönzött neki s frissen, figyelmesen válogatott össze: fekete keztyűt, nyakkendőket és egyéb gyázkellékeket.

Mikor pedig a divatüzletet elhagyta és a temetkezési vállalkozónál is elintézte s minden dolgot, végtelen elhagyatottnak érezte magát. Elővette imént vásárolt feketeszélű zsebkendőjét és keserves könnyekkel sirta tele.

Másnap diszes gyászoló közönség jelenlétében folyt le a temetés. Az ujdonsült özvegynek, aki úgy látszott, minden tekintetben átérzi, hogy ő a szertartás központja, minden megjelenthez volt egy-két jó szava.

- Az államtitkár ur is eljön! - közölte mindenkivel.

Fel is tűnt, mennyire agilis; mindenütt ő maga rendelkezik s nem is látszik megtörtnek. Siettek is néhányan megjegyezni:

- Talán nem is szerette az asszonyt!

Ő azonban nem hallotta a megjegyzéseket. Idegesen tekintgetett jobbra-balra. Baj volt. A hivatalbeli kartársak, a rokonok, a jó ismerősök, a házbeli szomszédok és a rendes, temetéseket látogató öregasszonyok már mind ott állottak az ércveretű koporsó körül, csak még az államtitkár hiányzott.

Izgatottan tekintgetett mindegyre a világos bejáró felé, az államtitkár azonban nem mutatkozott. Kováchyék is megérkeztek: előkelően, autón és elkésve. A pap is türelmetlenkedni kezdett, mert aznap még egy másik temetésnél is közre kellett működnie.

Tovább már nem lehetett várni. A szertartást meg kellett kezdeni.

Megtörve, sápadtan állt az özvegy a drága halott fejéhez s mindenki részvéttel tekintgetett feléje, mert egész lényén meglátszott a szenvedések kálváriája. Mikor a pap az utolsó szót kimondta s a szertartás az államtitkár jelenléte nélkül bevégeződött, szivettépő sikoltással borult a koporsóra s valóban nagyon szerencsétlennek érezte magát.

- Mennyire szerette az asszonyt - jegyezték meg a körülállók.

A temetés izgalmai nagyon megviselték, napokig nem evett semmit, úgy, hogy már komolyan kezdték féltetni.

Ez az állapot azonban nem tartott sokáig, a bánatos özvegy hamar talált vigaszt. Egy hónap sem telt el egészen és elvette a legelső reá mosolygó leányt, feleségének a hugát.

És történt néhány hétre a csendben megtartott esküvő után, hogy egy régi ismerőse, kivel régóta nem találkozott, megkérdezte:

- Kit is gyászolsz te voltaképen?

- Szegény, jó elhunyt sógornőmet, - jegyezte meg bánatos arccal, - de már nem sokáig...

EGY ASSZONY, AKI VESZIT.

Huszárok mennek Zlocsován keresztül. Fáradtan, sáros és gyűrött ruhában, de azért dalos, friss jókedvvel. A hadvezetőség elvette lovaikat, hetyke önérzetük azonban megmaradt. Most is épen oly büszkék, mint mikor táncos paripák ringó hátáról nézték a világot. Egyenesen, sőt peckesen lépnek, pedig ugyancsak fáradtak lehetnek.

A kis csapat messziről jön s hetek óta pihenés nélkül verekszik, apró csatározásokban összecsapva a mocsaras, erdős vidéken itt-ott felbukkanó kozákokkal.

Tegnap is alapos munkát végeztek és a nyugtalanító kozák őrzékek ugyancsak drágán fizették meg harci kedvük felbuzdulását. Hetek is betelnek, míg a széjjelvert csapatok talpra birnak állani s így talán most néhány nyugodt este alkonyul a huszárokra s lesz alkalmuk pihenni is. Hátha még jó fekvőhelyük akadna és a csizmát is lehuzhatnák fáradt lábukról!

A csapat parancsnoka, Berzenczey főhadnagy, atyai jóindulattal igyekszik gondoskodni embereiről s a lehető legjobb helyre szeretné beszállásolni őket. A legszebb házba a község szélén álló kastélyba kopogtatott be kvártélyért.

A kastély öreg kulcsárja barátságos, mosolygó arccal fogadta őket s pár perc alatt nyélbe ütötték az elszállásolás dolgát. A huszárok a kastély cselédségének szobáiban kaptak helyet, Berzenczey főhadnagynak pedig az emeleten nyitottak szobát.

- Eleség is lesz bőven - nyugtatta meg Berzenczeyt az öreg kulcsár, aki szemmel láthatóan örült a vendégeknek.

A főhadnagy a ház ura után kérdezősködött. Az ősz kulcsár felvilágosította, hogy a kastély egy lengyel grófnéé, aki özvegységének harmadik évét tölti itt egyedül s a kastély körül fekvő birtokain gazdálkodik.

Berzenczey nem sokat törődött vele, hogy ki a vendéglátó; a fődolog, hogy tető alá jutottak mindannyian. Megelégedetten vonult vissza szobájába, ahol langyos mosdóvíz mosolygott reá.

A háboru csodás átalakító hatásának tulajdonítható, hogy a mi kényelemszerető és elkényeztetett tisztjeink oly derekasan viselkedtek s fittyet hányva éhségnek és nélkülözéseknek, a legnagyobb lelkiismeretességgel végezték kötelességüket mindenütt.

Berzenczey Tibor főhadnagy is egyike volt azoknak, kik a békében bravuros piknikrendezéseikről, kaszinói kártyamérkőzéseikről és udvarlásaikról voltak híresek. Mióta azonban a háboru kitört, egyik kitüntetést a másik után érdemelte ki bátor magatartásával s a fess gavallér, aki ezelőtt a manikür nélkül meglenni sem birt, most minden zugolódás nélkül nyugodott bele, hogy napokig se lásson mosdóvizet s hetekig nélkülözze a megvetett ágyat.

Ezuttal is jó ideje először történt, hogy tükörbe nézett, mikor a ház urnőjének cselédje közölte vele, hogy a grófné szívesen látja asztalához vacsorára.

Nosza, hamar előkerültek a rég nem látott beretvaeszközök s a marcona katona néhány perc alatt sima gavallérrá változott.

Frissen beretválva, szépen megfésülve, már fáradságot sem érzett s ruganyos léptekkel nyitott be a ház urnőjéhez.

Fiatal, magas, szép, szőke asszonnyal állt szemközt, kinek szemében a lobogó élet tüze csillogott s nem a bánatos özvegység lankadt fénye.

Berzenczey főhadnagy, - mutatkozott be - a sarkantyuit lágyan összecsendítve s mosolygó arca semmit sem árult el az alig néhány óra előtt megvívott kemény tusákból.

A grófné, úgy látszott, örült az ismeretségnek s előzékenyen kínált helyet maga mellett a dusan terített asztalnál.

Berzenczey napok óta nem látott meleg ételt s így derekasan nekilátott a sok finom enni és innivalónak; nem kínálta magát. Vajjon huszárai mit esznek? - Ez a kérdés izgatta egyedül. Egy óvatlan pillanatban otthagyta a grófnét és a dusan terített asztalt, leszökött katonáihoz. De mikor rotyogó fazékok mellett találta őket, megnyugodva tért vissza a szép asszony asztalához s kétszeres erővel s kedvvel folytatta az eszem-iszomot.

Vacsora után a forró feketekávét a kedves kis intim szalonban szervírozták, dusan és nagy változatosságban mellékelve mindazt, mit az entente csak nyújthat likőrökben.

Berzenczey már hosszú idő óta álmában sem mert gondolni ilyesmire, még kevésbé arra, hogy ilyen szép asszonyka fog fehér, ígész kezeivel töltögetni neki azokból a kellemes mámorító és bizsergető italokból!

De kár, gondolta magában, hogy ez a találkozás ezzel a szép asszonnyal nem valami kies fürdőhelyen esett meg, ahol, mint teljesen idegen ember, kedvére tehetné neki a szépet. Így azonban visszas volna szívéért csatározni, mert a grófné összes birtoka és kastélya ellenséges megszállott terület s ő mint győző fél korlátlanul rendelkezik amugy is mindennel.

Igy gondolkozott Berzenczeyben a lovagias tisztt, mint fiatal embernek azonban mégis csak tetszett a szép asszony.

Mit szokott odahaza a háboru előtt vacsora után csinálni? - kérdezte a grófné, ki úgy látszik mindenáron mulattatni akarta vendégét.

- Rendesen az ördög bibliáját forgatjuk, - válaszolt Berzenczey.

- Tud bridgezni?

- Kedvenc játékom!

- Akar egy draw-bridget?

- Igen.

Néhány perc múlva készen volt minden; a szép asszony kis asztalkára készítette a kártyákat és a szabályszerű fatartókat, melyekbe a strohmanok kártyalapjait teszik.

- Kezddhetjük - szólt a grófné a bridgejátékhoz kikészített francia kártyák közül gondos keverés után az egyik csomagot kiosztva.

A kettős bridge - (draw-bridge) az egyedüli kártyajáték, melyben az ellenfelek nem egymással szemközt, hanem egymás mellett ülnek, mint a szerelmesek. Berzenczey ugyan nem nagyon örült ennek, mert hiszen a kártyajátékot is csak azért ajánlotta, hogy gondolatait a grófné szépségéről elterelje. Így azonban nehezen ment.

A játék megkezdődött, de a főhadnagy nem volt képes figyelmesen játszani; a kártyalapok színei helyett állandóan a szép asszony fehér övvel átszorított selyem kimonójának tarka mintázata vibrált szeme előtt.

- Talán untatja így a játék, - szólt a szép asszony Berzenczeyhez egy hatalmas elnézés után, - mindenesetre szokva van pénzbe játszani. Én játszom szívesen bármily magas összegben, ha így a játék jobban izgatja. Mi lengyelek nagyon szeretjük a kártyát s mosolyogva nyerünk, vagy veszítjük egész vagyónkat.

De Berzenczey nem egyezett bele, félt attól a gondolattól is, hogy pénzt nyerhet.

- Tudja mit, szólt a szép asszony, kiben úgy látszik erős kártyaszenvedély szunnyadozott, - ha nem akar pénzbe játszani, játszunk egy „robert” valami emléktárgyba, Maga is felteszi a cigarettatárcáját, én is.

Berzenczey egy pillantást vetett a szép asszony arany cigaretta-szelencéjére és aranyánál is fényesebben ragyogó szőke hajára és a fürtöket leszorító fekete selyem szalagra. Nem tudott ellentállni. Elragadta a nyerészkedés vágya s így szólt:

- Nem bánom, a cigarettatárcám lesz az én tétel, de viszont maga a hajában levő fekete szalagot tegye fel ellene.

Az asszony elfogadta a kihívást, a játszma megkezdődött. Berzenczeynek szerencséje volt, - nyert. A grófné kihuzta illatos hajából a szalagot s a főhadnagy elé tette.

A játék azonban nem maradt abban.

- Dupla, vagy semmi - mosolygott reá a szép asszony s a kártyákat hirtelen összekeverve új játszmat osztott ki.

- A fésűt a hajamból teszem tételnek, a szalag és a tárca ellen - szólt Berzenczeyhez s be sem várva a választ, már megnézte a kiosztott kártyákat.

A fésűbe ment tehát a játék. A teknősbéka páncéljából készült kis pántba, mely az illatos fürtök között pihent.

Berzenczeynek eszébe villant: ha azt kivennék, ragyogó aransátor omlana eléje. Minő tündéri látvány lenne az.

Idegesen kapta fel kártyáit, de azért nagy gonddal és figyelemmel játszott.

A szerencse neki kedvezett, megint nyert.

A fésűből kiszabadult fürtök aranytüzesőként hullottak szét. A szép asszony, úgy tűnt fel, észre sem veszi a dolgot, egészen elvakította a kártyaszenvedély.

- Dupla vagy semmi - suttogta pirulva.

- Minden ellen felteszem - folytatta pár percnyi habozással, maga elé nézve, - az övem.

Berzenczey osztott. Kipirulva nézte a lapokat és szorgalmasan gyűjtött ütést ütés mellé. Végre aztán ez a játszma is az ő győzelmével végződött: a fehér öv is az övé lett.

- Játszunk még egy játszmat, - sziszegte a szép asszony, egészen nekihevülve.

- De hiszen már nincs mit feltennie - felelt Berzenczey mosolyogva.

- Még egy játszmat! - szólt a szép asszony egészen közel hajolva a főhadnaghoz. - Kell, hogy még egy játszmat játsszon velem.

- A kimonómat teszem fel! - suttogta szenvedélyesen közelebb hajolva a főhadnaghoz, úgy, hogy érezhette a szép asszony leheletének forróságát. - Mindent, vagy semmit... egy játszma-ra.

Berzenczey egészen elkábulva nyult a lapok után, gépiesen vette fel s rendezgette azokat. Ha ezt a játszmat is meg tudná nyerni, a paradicsom kapuja nyilna meg előtte. Nagy gonddal és figyelemmel kezdett játszani. Minden kihívást előre megfontolt s oly erős játékizgalmat érzett, minőt talán még életében soha. Szíve hevesen dobogott s keze remegve rendezte az ütések.

A dolog azonban nem volt könnyű, a szép asszonynak jó kártyái jártak. Berzenczey azonban összeszedte minden erejét, felhasználta minden kaszinói rutinját s végre mégis, ha nem is sokkal, de megnyerte ezt a játszmát is.

A szép asszony idegesen ugrott fel helyéről és az övétől megfosztott selyem kimonó Berzenczey lábai elé hullott.

Ez több volt a soknál. Rózsaszínű, forró hullám csapott a főhadnagy arcába, minden vér a fejébe tódult és csókra éhes forró ajkait odatapasztotta a szép asszony kíváncsú vállaira.

*

Másnap reggel, mikor a huszárok már menetkész állottak a kastély udvarán, Berzenczey a kastély tornácán utolsó istenhozzádót mondott a szép asszonynak.

- Aztán csak egyre figyelmeztetem, - szólt a grófnő a főhadnagynak s a múlt éjszaka minden mámorának pajkossága ott ragyogott szemében - sohase játszócsó komoly pénzbe, mert nagyon könnyelműen és felületesen játszik. Tegnap este is alig tudtam akarattal annyi hibát csinálni, hogy hozzá juttassam a biztos győzelemhez.

KÉT KOR, KÉT TÖRTÉNET.

I.

1880. Szin: egy balatonmelléki fürdőhely. Évszak: nyárközép. Este van. A déli órákban oly forrón tüzelő napfény már megtört sugarakkal bukik a hegyek mögé s a nagy tó lomha vize sötétségbe merülne, ha a fürdőszálló erősen kivilágított ablakainak visszfénye nem kölcsönözne csillámló élt az ezüstös haboknak.

A nagy táncterem összes csillárai égne: multság kezdődik. Ma van az Anna-bál. De nemcsak a szokatlan, pazar kivilágítás árulja el, hogy itt valami ünnepség van készülöben, hanem a szálló tágas udvarán a szokatlanul nagy sürgés-forgás is.

Valósággal nyüzsgönek a hintók, batárok, jukkerfogatok és csengős lószerszámu homokfutók. Ezeken érkezett Zala- és Somogy-vármegye színe-java. Ki-ki rangja és módja szerint jött: batáron a családok, homokfutón a gavallérok, hintón az idősebbek; az ezerholdasok pedig négy ficáncoló paripával. A kocsisok alig bírnak elhelyezkedni a szűk udvaron s bizony a későbbben érkezőknek még szalma sem jutott a lovak alá. Szerencse, hogy széna és zab van bőven; azt hozott mindegyik az ülés alatt.

A fáradt lovak vigan ropogtatják az abrakot, a kocsisok pedig az udvar ablakain bekukucskálva gyönyörködnek az éppen kezdődő mulatságban.

A cigány egy rövid beharangozó csárdás után a „dunári valcert”, az akkor divatos lágyhangu nótát kezdi játszani s a menyecskék, szép lányok, urak és urfiak boldog mosollyal és fiatalos hévvel kezdenek keringőzni a sok száz gyertyafénnyel kivilágított teremben, ahol a fényes csillárról nem egyszer esett a felhevült párokra forró gyertyacsepp. Az ilyesmit azonban nem fogták fel tragikusan: nyugodtan megvárták, míg megszikkadt s a gondos mama, a papa penicilusával vakarta le leánya ruhájáról a felesleges diszt. Lehet, hogy az igények voltak kisebbek... vagy a kedélyek jobbak.

One-stepnek, two-stepnek még nyoma sem volt, sőt még a boston ringó lépéseit sem ismerték a rózsás arcu ifjak, akik félénken helyezték kezüket a tisztas távolban tartott táncosnő fűzőbe szorított derekára.

A hangulat azonban annál jobb volt s míg az ambituson az idősebbek vidám csibukszó mellett kergették a pagátot meg a huszonegyest, addig a fiatalság kivétel nélkül ropta a táncot az öreg Gilagó talpbizsergető zenéjére.

Az előtáncosok és mindenkori négyesrendezők a Hajós- és a Ribácsy-fiuk közül kerültek ki. Különösen az utóbbiak voltak híresek sokmókájú cotillionejaikról. Ribácsy Pista volt az, aki tavaly a négyes utolsó figurája közben egy zsák egeret bocsájtott szét a teremben.

Nosza, nagy lárma támadt erre. A rózsaszínruhás kisasszonyok sikoltozva menekültek jobbra-balra, az egerek pedig félénken futottak a székek alá, amelyen a mamák ültek. Legalább nem alusznak el unalmukban.

Ha nem Ribácsy Pista, de valaki más eszelte volna ki ezt a tréfát, megneheztelt volna érte mindenki. Egy-két mérges arc így is felvillant, de egy Ribácsyval szemben senki sem mert szigorúan fellépni. A zöldréti Ribácsyak voltak az egész környéken a legtekintélyesebb urak, nemcsak hatalmas birtokaik és előkelő összeköttetések révén, hanem mert a királynak is ők adták a legdaliásabb katonákat s a legszebb virágsszálak is az ő virágházukban termettek.

Tavaly is Ribácsy-leány volt a bálkirályné s talán az idén sem lesz másképpen; hiszen Ribácsy Eszterkénél szebb és kedvesebb teremtest elképzelni sem lehet.

Régi szokás itt a nyárközépi Anna-bálon, hogy a második négyes után minden táncos apró színes szalagokat kap, melyeket az egyes turok jelzésével a táncosnő ruhájára tűznek. Aki éjfélutáni egy óráig a legtöbb szalagot szerzi, szóval legtöbbet táncol, az lesz a bálkirályné s virágokkal diszitett kis taligán kocsikázza körül a nagy termet.

Sok versengésre és vetélykedésre szokott ez alkalmat adni, az idén azonban Ribácsy Eszterke győzelme biztosnak látszott. Az ő szépsége és kedvessége versenyen kívül állt.

De a bál előtt néhány nappal váratlan esemény történt; a bálkirálynői tisztségre új pályázó érkezett: csodálatosan szép, magas, sötétszemű asszony. Mint azt Ribácsyék meghitt barátai hamarosan kitudakolták, az illető Daláry főispán neje, aki több heti tartózkodásra érkezett a langyos vizű Balatonhoz.

De bizony Ribácsyék nagy bosszuságára nemcsak ez a két dolog volt, amit a meghitt barátok kitapasztaltak, hanem az is, hogy a csillogó szemű szép asszony, mint valami meseerejű mágnes, az összes gavallérokat magához szippantja. A szegény Ribácsy Eszterke mellett csak egy-két egészen fiatal udvarló tartott ki, meg a két báró Taubitz, akiknek azonban szintén volt szépséghibájuk: az egyik még csak 5-ik gimnazista és rövid nadrágot hord, a másiknak meg - igaz, hogy az idén tett érettségét -- az egyik lába egy arasszal kurtább, mint a másik.

A szép Daláryné azonban nemcsak a gavallérokra gyakorolt jó benyomást, de az asszonyok is szívesen barátkoztak a kellemes és előzékeny modoru asszonykával, aki mindenkinek csak jót és szépet tudott mondani.

A főispánné csak néhány nappal a bál előtt érkezett, de az udvarlóknak már is oly nagy táborát vette körül, hogy Ribácsy Eszterke bálkirálynői győzelme kétségessé vált. A szép lány megsejtette a veszedelmet s már vonakodott is elmenni a mulatságra. Alig tudták rábeszélni, hogy ne tetessen beteget. Hogy mégis eljött, azt talán csak annak lehetett köszönni, hogy Ribácsy Gábor - Eszterke huszárfőhadnagy bátyja Pestről nyolc daliás huszárönkéntest hozott magával, akik pompás dekoratív testőrségnek ígérkeztek a szép leány mellé.

- Meg fogunk ütközni! Legyőzzük a főispánnét! - jelentette ki a főhadnagy nagy bizalommal.

Ezt azonban könnyebb volt mondani, mint megtenni; mert, hogy a szép főispánnénak mennyi udvarlója van, az csak akkor tűnt ki igazán, amikor a tánc megkezdődött. Mint az illatozó diszvirágot a méhraj, úgy özönlöttek körül azok a táncosok, akik még néhány nap előtt mind Ribácsy Eszterke körül legyeskedtek.

A katonai szubordináció is lazának bizonyult, mert az Eszterke részére disztestőrségül kirendelt huszárönkéntesek közül öt vagy hat már Daláryné körül forgolódott, sőt kettő, mint anhengsli táncolta vele az első francia négyest.

Nem csoda, hogy Ribácsy Eszterke szép feje megfájdult s ifjú szíve idegesen kezdett dobogni, mert az első négyes már bebizonyította a szép asszony udvarlóinak számbeli fölényét. Mig Eszterkével csak az egyik legkitartóbb huszárönkéntes táncolt s a háttérben a rövidnadrágos Taubitz-fiu tartotta legyezőjét, addig a főispánné mindkét oldalán úgy lógtak az anhengslik, mint az utasok - a háborus forgalomban - a villamos lépcsőin. Boldog volt, aki közelében lehetett s az idősebb Taubitz is már ott csoszogott körülötte sánta lábával.

Ekkor azonban váratlanul fordulat történt. Odakint feloszlott egy tarokkparti s Hajdu Pepi, a szürkülő fejű gavallér, a pesti pletykák letéteményese lépett a táncterembe. Néhány ismerőseivel szóba állva azonnal a szép Dalárynéról esett szó s a mindentudó Hajdu Pepi megmegjegyezte, hogy öméltósága bizony táncosnő volt leánykorában s miután az urától válófélben van, hamarosan vissza is fog térni a színpadhoz.

Éppen a második négyes előtti szünet volt, a zene nem szólt, jó alkalom, hogy a pletyka szárnyra kapjon. Futótüzként terjedt el a teremben a hír s a simára fésült asszonyok megbotránkozással siettek egymást figyelmeztetni. „Táncosnő!”... „Táncosnő!”... mondogatták összeborzongva.

De nemcsak az urinők fordultak el a válófélben levő asszonytól, de a férfiak is, akik már nem a leereszkedő modoru főispánnét látták benne, de a táncosnőt, akit a direktor is letegez és akinek a legjobb esetben a népszerűség a kenyere.

Mire pedig a második négyes utolsó akkordjai is elhangzottak, a közvélemény annyira megfordult, hogy a szép asszonyt már alig vitték táncba. A jólelkű Ribácsy főhadnagy pedig a győző fél gőgös nagylelkűségével parancsolta meg két önkéntesnek, hogy állandóan a Dalárnyét mulattassák és semmi szín alatt sem mozduljanak el mellőle.

Az önkéntesek azonban nem szívesen engedelmeskedtek, mert ők is akarták hurcolni azt a rózsákkal és nárciszokkal diszitett kis kocsit, amelyben boldogságtól sugárzó arccal foglalt helyet Ribácsy Eszterke - az est bájos bálkirálynője.

II.

Szin marad: a balatonmelléki fürdőhely, időszak: nyárközép.

Alig egy emberöltő telt el. A megyei előkelőségek már nem járnak oda ficáncoló jukker fogatokon, csengősnégyeseken. Lassacskán kikoptak, eltűntek vagy kiszorították őket - mások. Komoran visszahúzódva élnek kuriáikban. Már persze csak azok, akik élnek és akiknek még megvan a kuriájuk, mert akiknek nincs, azok ilyenkor szorgalmasan járnak a volt birtokaikon jégkárokat becsülni. Addig verte az életben őket a jég, míg most végre kenyeret ad nekik.

De a fürdőtelepen ez meg sem látszik, sőt százszorta látogatottabb, mint régen. A tóparti korzón csak úgy rajzanak a tengerész-sipkás gavallérok, akik a négyeseket legföljebb a kereskedelmi iskolai bizonyítványukban tudnák produkálni. De a cifrán öltözött mosolygó szemű lányok és asszonyok nem törődnek azzal. Csak nadrág legyen, az a fő.

A kedélyes wisth és tarokk játék helyett mindenütt a kalabriasz járja. Lámpagyújtáskor pedig megkezdődik a kaszinó épületében a bakkarat, s a zöld asztalt a kapzsiság lázától kidülledt szemmel ülik és állják körül a nyerészkedésre vágyó szerencse-lovagok.

Bálok most nincsenek, mert amugy is minden nap hajnalig folyik a tánc a fürdőtelep bárjában, hol a jókedvű Csóka Józsi muzsikájára braziliai mecsicset és spanyol tangót lejtenek: a dobutcai terrorók, a dohányutcai hidalgók és terézvárosi cowboyok. A bakfisoknak öltözött asszonyok pedig gyönyörködve nézik s reszketnek a vágytól, hogy kéjtől felhevült testüket ők is ily exotikus ritmusu mozgásba hozhassák.

Ribácsy Eszterke fülig pirulna, ha ezt látná. De most más idők vannak. A fürdőhely legünnepelebb szépsége a bájos Mondsteinné is nekihevülve engedi magát át Odor Pál piktornak, aki a fürdőhelyen a művészet egyedüli képviselője s e cimen ugyancsak merész mozdulatokkal igyekszik a feltűnően kacér asszonykát kézzel-lábbal gyönyörködtetni.

A szép Mondsteinné azonban nemcsak a barban a legfelkapottabb táncosnő, de egyáltalán minden tekintetben a legünnepelebb szépség. Udvarlói vakon követik a korzón, előzékenyen mulattatják a tennisinél s elragadtatással bámulják a fürdésnél, hol pókhálószerű selyem trikóját fényes ragyogó színéről és lágy selymes tapintásáról már mindenki ismeri.

A többi nyaraló asszony is irigykedve csodálja s boldog, ha egy csalódott gavallér a szép asszony oldala mellől hozzája pártol. Ez azonban ritkaság. Itt többnyire csak a férjek csalódnak, a gavallérok jóformán soha.

Egy nap azonban váratlan esemény történt, amely megzavarta a szép Mondsteinné lelki nyugalmát.

A Pest felől érkező vonat három hófehérre emaillirozott és fényesre manikürözött, feltűnően szép, kihívóan öltözött, karcsu lábu dámát hozott a fürdőhelyre.

Mindenkinek feltűnt a három finom öltözkű nő, kikről hamarosan elterjedt a hír, hogy egy budapesti tánchelyiség csillagai. Egyik fehérnadrágos fiatal urnak úgy rémlett, mintha ő látta is volna őket valamely nachtlókálban, mire aztán azonnal akadt egy másik is, aki az előbbit felül akarván licitálni, kijelentette, hogy ő már szeparéban is volt és pezsgőzött is velük.

Nagy költő látogatása gimnáziumbeli önképző körben sem okozhatna nagyobb izgalmat, mint az élveteg és kacér asszonyok között a szerelem hivatásos papnőjének megjelenése.

- Milyen szépek, bájosak és finomak! - sóhajtottak utánuk a nők, mialatt minden ruhadarabjukat és mozdulatukat, kéz- és fejtartásukat siettek emlékezetükbe vésni, hogy aztán alkalomadtán utánozhassák.

A férfiakat is mind elfogta a láz. „Igazi táncos csillagok!” Hát még mikor a fürdőtelepen megjelentek, akkor dobbant csak nagyot a szívük az igézően szép fekete selyemtrikó, a formás lábszárakon feszülő selyem harisnya s a kezeiket fedő hosszú keztyűk láttára.

- Mutatóba nem adnak semmit! - jegyezték meg a barnára sült tavi-fókák, s mert ez még jobban ingerelte fantáziájukat, heves vágyakozással csettentettek hozzá nyelvükkel. Mikor pedig a három nő csónakba szállt, a gavallérok szépségüktől szinte megbűvölten, részint szandolinokon, részint pedig hatalmas uszó-tempókkal követték.

Mire aztán a szép Mondsteinné egykori diadalainak színhelyére, a fürdőházba ért, nemcsak hogy nem akadt gavallérja, de még a napozáshoz csolnakot sem kapott.

A néhány nap előtt még körülrajongott szép asszony ajkába harapva konstataulta akkor még délután és este, hogy az ő csillaga már leáldozott; a három táncosnővel nem képes versenyezni.

A gavallérok egyenként hagyták el asztalát. De, kik ott maradtak, azokban sem volt semmi köszönet, mert sűrűn kokettáltak át a szomszéd asztalhoz, hol pazar szép toalettekbe bujva ült a három szép nő.

Mindez a kacér Mondsteinné hiuságát vérig sértette, olyannyira, hogy már azon törte gonddal ondolált fejét, hogy összecsomagol és egy másik fürdőhelyre utazik.

Ekkor azonban váratlan esemény történt. Szombat este megérkezett a férjek vonata. Ez a körülmény azonban a szép Mondsteinnét sohasem érintette, mert az ő férjének, az asztmatikus bankárnak, hegyi levegőt rendelt az orvos s a legszigorubban megtiltotta, hogy a Balaton vizpárás partjaihoz merészkedjék.

Mi történhetett tehát, ami Mondsteinnét érdekelhette?

A férjek vonatával egy vidéki tanfelügyelő, egy patikus és egy vászonnagykereskedő érkezett a fürdőhelyre. Ebben azonban nincs semmi különös, csak ami ezután következett...

A tanfelügyelőről, a patikusról és a vászonnagykereskedőről ugyanis kisült, hogy a három állítólagos orfeumi csillag hites férjei. Tehát nem táncosnők, de tisztességes asszonyok, sőt mint utólag kisült, gondos anyák. A három férfivel ugyanis 5-6 piros-pozsgás gyerek is érkezett, kik „Mama! Mama!” kiáltással ugrottak a fess nők nyakába.

Este a nagyvendéglőben a vacsoránál már mindenki láthatta a három hölgyet férjeikkel és gyermekeikkel ülni s megcsodálhatta azt a gyöngéd és szeretetteljes figyelmet, melylyel a szalvétákat a falánk lurkók nyakába kötötték.

- Polgári uriasszonyok! Brr! - jegyezték meg róluk a gavallérok.

- Olyanok csak, mint mi! - mondták a nyaraló hölgyek, nem csekély lenézéssel s az érdeklődés irántuk, mintha csak ketté vágták volna, azonnal megszűnt.

A közhangulatot azonban rendesen a tények jellemzik legjobban, még pedig jelen esetben úgy, hogy a gavallérok megszágyenülve szállingóztak egyenként vissza a boldog Mondstein-né udvarlóinak táborába. Hiába utaztak hétfőn vissza a férjek, nem azok zavarták a gavallérokat, mert a három elegáns asszony iránt már későbben sem érdeklődött senki s Mondsteinné zavartalan nyugalommal élvezte a nyár végéig a tengerész-sipkás és fehérnadrágos urak fölött az egyeduralmat.

AKI NEM A SZIVÉRE HALLGAT.

Téry Károly idegen férfipapucsot talált barátnőjénél. Mikor pedig efeletti bánatában parfömgőzős mulatóhelyek szórakoztató helyiségeiben keresett enyhülést, a ravasz pincérek négy vagy öt üres üveget csempészték a már kiürült pezsgős palackok mellé. A félig-meddig még józan fiatalember sejtette, hogy becsapják, de mert óvakodott a botránytól, a mulatság végén szó nélkül kifizette a nagyösszegű számlát és megelégedett azzal, hogy távozáskor félhangon azt motyogta a kabátját felsegitő ruhatárosnak: „Ide sem jövök többé.”

Az utcán kocsiba vetette magát, hazahajtatott s utközben undorral gondolt a gavallér legényélet örömeire. A kapuban pedig, ahol a siket sváb-házmester ugyancsak megváratta a kapunyitással, már a legkomolyabban megérlelődött benne az elhatározás, hogy eddigi életmódjával szakítani fog és megnősül.

Másnap pedig, mikor álmos és fájós fejjel kellett a minisztériumba mennie, hajnali elhatározása még jobban megerősödött benne és egészen tisztában volt, hogy legokosabban teszi, ha megnősül.

„Okosan teszem, ha okosan nősülök”, - gondolta magában a saját szójátékán elmosolyodva s az átmulatott éjszaka izgalmait és fáradalmait már nem is érezte.

Délután pedig nekilátott a munkának, sorra látogatván Pesten lakó nagynénjeit. Ő maga nem igen forgolódott társaságban s így az okos nősüléshez nagynénjei tanácsait kellett kikérnie.

- Látom, hogy végre benőtt a fejed lágya! - kiáltott fel Brigitta néni öccsének nősülési szándékáról hallván és azonnal kipakolt ismeretsége köréből egy nagyszerű partival:

- Zöldréti Ribácsy Klári, előkelő nemes leány, hozománya ezer hold a Balaton zalai partján, megfelelő, szép kastélylyal, élő és holt felszereléssel.

Téry megelégedett mosolylyal nézett maga elé s lehunyva szemét, elképzelte, miként fog ispánjainak parancsolgatni... Hivatalfőnöke sem meri majd ezentul szóvá tenni a gombamódra szaporodó elintézetlen aktacsomókat, mert hiszen a fogalmazó ur nem lesz reászorulva a minisztériumra. Ha az „öreg” (így hívták egymásközt főnöküket) szekirozni fogja, hát faképnél hagyja, nyugdíjba megy és gazdálkodni fog.

Mindezeket gyorsan átgondolta s boldog nyugalommal itta meg teáját. Brigitta néninek pedig hálás köszönetet mondott, azzal válván el tőle, hogy a jövő hónap közepén a néni szalonjában megtörténik az ismerkedés, rövid pár hétre reá pedig az eljegyzés és azután, amily gyorsan csak lehet, a lakodalom.

Brigitta nénitől egyenest a másik nagynénjéhez ment, akinek már félig dicsekedve mesélte, hogy Brigitta milyen jó házasságot ajánlott neki.

Ottília, vagy amint a családban nevezték, „Otti néni” nem nagyon volt elragadtatva az ezer holdtól s óva intette öccsét. Figyelmeztette, hogy gondoljon a nagy tó gyakori áradásaira, amelyek a parti birtokoknak több mint felét el szokták önteni.

Téry meglepetten nézett nénjére:

- Lám, erre nem is gondoltam - jegyezte meg csendesen.

De nem nagyon busulta el magát, mert néhány perc múlva mosolyogva jegyezte meg:

- Egy parti birtokosnő tehát nem partie! - s ezzel a szójátékkal, amelyre annyira büszke volt, hogy háromszor is elismételte, megpecsételődött Brigitta néni tervének sorsa.

De Otti néni nem is engedett volna időt a busulásra, mert azonnal előállt egy új tervvel:

- Én egy Barády leányt szántam neked. Barády nagy ur, képviselő és a miniszterelnök legbizalmasabb barátja. Befolyása határtalan; az ő vejét minden évben elő fogják léptetni s rövidesen főispánt vagy kormánybiztost faragnak belőle. Többet ér az minden birtoknál, amelyen, ha magad gazdálkodol, meglopnak és amelyért, ha bérbeadod, nem fizetnek árendát. Barády vejének lenni felér egy hitbizománynyal.

Térynek mindjárt megtetszett a dolog. Hirtelen elgondolta, hogy milyen gyorsan fog előre-menni. Szinte látta már társai irigységét, amikor a hivatalos lapot olvassák:

- Ejnye, ez a Téry jól csinálja: az idén már másodszor léptetik elő.

Talán utól fogja érni dr Stréber Pál osztálytanácsost, akivel még annak idején együtt segéd-fogalmazóskodott. Rendjelet is fog kapni: kisebbet, nagyobbbat, nyakbaakasztósat.

A fiatal ember szép álmainak azonban hamar véget vetett a család ravasz észjárásu, híres Klemi nénije. Mikor a Barády-féle házasságról esett szó, aggódva jelentette ki:

- A politika szeszélyesebb, mint a tóparti áradat. Aki ma befolyásos, holnap esetleg már bukott ember s akkor aztán nemcsak, hogy rendjelet nem akasztanak a nyakadba, de nyakadon marad az asszony, akit mindennap színházba kell vinned s aki már a tél vége felé azon töri a fejét: hol fog nyaralni az idén? Ha már befolyásért nősülsz, úgy jobban tennéd, ha ellenzéki képviselőt vennél el feleségül.

Téry Károly olyan nagy figyelemmel szivta magába a ravasz Klemi néni beszédének lényegét, hogy észre sem vette azt a lapszust, amely szerint képviselőt kellene feleségül vennie.

- Az ellenzéki képviselőnek nagyobb a befolyása, - folytatta Klemi néni. - Félnék tőle, hogy a rendszer bukásával az ő pártja kerekedik felül. Így aztán te mindig nyeregben maradhatnál... Én azonban azt sem ajánlom, mert egész más tervem van veled.

- Micsoda? - kérdezte kíváncsian a fiatal ember, mert szokva volt hozzá, hogy Klemi néni mindig okosat mond.

- Egy Rosenblum leányt szemeltem ki számodra - szólt a nagynéni jelentőségteljesen hunyorítva szemével. - Pénz van bőven, de a legfőbb előnye, hogy - zsidó.

- De hogy mondhatja néni, hogy az előny?

- Nagy előny az, fiam, ha én mondom. A zsidók sokat elnéznek a keresztényeknek. Apósod sokkal tágabbra nyitja felduzzadt pénztárcáját, ha leánya a Bazilikába megy esküdni. Ezer-szerte jobban megbecsülnek, mint predikátumokkal vértezett családok. Hidd el, egy zsidó családdal szemben mindig több ütkártya van a kezvedben. Ha az asszony nagyon a sarokba szorít, mindig kivághatod magad azzal, hogy te hadházi és illyefalvi Téry vagy. Kettős elő-neved dupla hályog a szemükön. Ha hibád volt, elnézik, ha hibázol, szemet hunynak. Így aztán közted és feleséged családja között sohasem lesz nézeteltérés. Hidd el fiam, pedig a családi béke is nagy kincs!

Soká beszélgettek aztán még erről a tervről és Klemi néninek lassacskán sikerült meggyőznie Téry Károlyt, aki mindig szeretett a más fejével gondolkozni s megfeleltkezett a szívéből.

- Ugy fognak kényeztetni, mint valami princet és születésnapodra anyósod költővel irat verset, betanulja s avval üdvözl, - szólt még a néni utána bucsuzáskor.

De Klemi néni nagy fáradtsága mind kárba vészett, mert a befolyásolható fogalmazó lelkében hamarosan kételyek támadtak. Brigitta néni ugyanis nagyon ellene volt a zsidó kombinációnak.

- Tönkre teszed a karrieredet, - mondta. - Ott kell hagynod a minisztériumot és mit szól majd hozzá püspök nagybátyád, a szent életű Jeremiás? Biztosan ki is tagad az örökségből.

- Jeremiás bácsi? - Erre nem is gondoltam, - ismerte be a könnyen befolyásolható fiú s hamarosan lemondott arról a szép életről is, amelyet Klemi néni a zsidó családi körben helyezett kilátásba.

Hetek, hónapok, sőt évek teltek el így folytonos tervezgetéssel, de mindig csak anélkül, hogy hymen rózsaláncai ráfonódtak volna a mi jámbor Károlyunkra. A három néni ugyan sűrűn jött elő ajánlataival, de a másik kettő rendesen lebeszélte az ingadozó vőlegényjelöltet.

Mindenütt találtak kifogásolni valót. Itt a hozomány volt kevés, amott a menyasszony sok fivére volt az akadály. A saját jelöltjét azonban mindegyik dicsérte: a vagyon jól kamatozó papirokban van elhelyezve, a sok testvér nem számít, a vagyon nem fog szétaprózódni, kettő tüdőbajos és sohasem fog megnősülni, a harmadiknál meg még kedvezőbb az eset, - mert nyavalyatörős.

Az idő azonban nem várt s az évek gyorsan rohantak el, anélkül, hogy Téry Károly valakit oltár elé vezetett volna.

Néha ugyan már-már eltökélte magát a nagy lépésre, de mindig akadt valaki, aki lebeszélte. Volt eset, hogy a szülőket találták tulfiataloknak, máskor meg ismét a menyasszony családjának rendezetlen felekezeti viszonyai voltak aggasztóak. De volt példa arra is, hogy éppen az volt a hiba, hogy a családfő nagyon hitbuzgó katolikus s attól kellett tartaniok, hogy sokat költ majd vagyonából egyházi célokra.

Igy halasztódott a házasság időtlen-időig.

Mikor pedig egyszer Téry, az ötven éves agglegény, a törzskávéházában egy régi barátjával a házasságról beszélgetett, az kijelentette:

- Én a te helyedben azt a nádszálszép termetű bájos és szelid Pongrácz-leányt vettem volna el feleségül, akinél kedvesebb és szebb teremtetést azóta se láttam.

- Nádszáltermetű, szép, bájos, szelid - dünnyögte magában Téry, fanyar mosolylyal nézve maga elé.

Aztán felkiáltott, olyan hangon, mint amikor valaki valamiről megfélemedezik és hirtelen eszébe juttatják:

- Hogy is vehettem volna el, amikor ezeknek a szép tulajdonságoknak mérlegeléséről teljesen megfélemedeztem és amikor senki sem figyelmeztetett rá!

AZ ŐRTORONY.

PRZEMYSŁ UTOLSÓ NAPJAIBÓL.

És a várost másodszor is körülzárta a muszka sereg beláthatatlan tömege. Az elszánt védők szívébe másodszor is belopódzott az a lehangoló érzés, mely körülzárás alatt minden lélekre ránehezedett. A posta-, táviró- és telefonösszeköttetés egyszerre megszűnt s a napilapok sem érkeztek többé rendesen, mert a hébe-korba merész utat kockáztató repülő csak szórványosan hozhatták azokat.

Olyan volt a várvédők helyzete, mint egy kormányrud és vitorla nélküli hajóé, mely maga tehetetlenül ring az árban és már csak mások segítségére van utalva. Csakhogy itt a hajó állt egy helyben s a százezrek tengere hullámzott, hömpölygött, mint az ár, szünetnélküli energiával ontva a katonák áradatát délnyugat felé, Magyarország felé.

- Vajjon idejekorán szoritják-e vissza a tengernyi sok orosz a mieink? Ez a kérdés foglalkoztatta a védősereg és a csekély számú polgári lakosság minden gondolatát.

A város északkeleti részén állt egy magas torony, mely már kívül esett az orosz nehéztüzérség hatáskörén, de azért még elég közel ahhoz, hogy a torony tetejéről jó távcsővel meg lehessen számlálni az operációs terület felé robogó orosz vonatokat.

A várőrség körültekintéssel kihasználta a torony nyújtotta kedvezményt, mert az elhaladó muníciós vonatok számából következtetéseket vont arra, hogy az orosz offenzíva mennyire halad előre.

Az éjjel-nappal a torony tetejére kirendelt őr azonban mindég csak azt a kedvrontó hírt közölte, hogy ismét friss muníciót és friss csapatokat szállító vonatok robognak a Kárpátok felé.

- Istenem, mikor lesz már vége? - sóhajtott fel a jelentéseket átvevő Ormódy őrnagy, annak a kerületnek katonai parancsnoka, ahol az őrtorony állott.

A jelentések azonban nem akartak megjavulni, változatlan lehangoló híreket közöltek továbbra is az őrnagygyal, aki minden reggel idegesen várta érkeztüket.

Egy napon azonban nem kapott jelentést. A szolgálattevő altiszt közölte, hogy az őrtorony megfigyelőjét összetört tagokkal, holtan találták a torony lábánál. Minden bizonnyal öngyilkosságot követett el.

- Temessétek el - mondta ridegen Ormódy, kit szemmel láthatóan kellemetlenül érintett, hogy ily sulyos időkben magán szeszélyekre pazarolódik az amúgy is drága emberélet.

De Ormódy őrnagy az elhaladó vonatokról másnap reggel sem kapott jelentést; az éjjeli őrt ismét halva, összetört tagokkal találták a torony lábánál. Furcsa véletlen!

- Temessétek el! - mondta még bosszúsabb hangon az őrnagy, s az egyéb jelentésekre tért át, mert a hősi és küzdelmes élettől gyáván való megszabadulás ténye mellett egy percre sem tartotta érdemesnek időzni.

De amikor a harmadik nap is a torony tetejére kirendelt őr rejtelmes öngyilkosságának hírért kapta, babonás félelemmel rázkódott össze.

- Mi történhetett ezekkel? Bűntény-e vagy gyenge gyávaság?

Hideg nyugalmat erőltetve magára, egyik legrégebbi, legmegbízhatóbb katonáját, Budai őrmestert rendelte ki a negyedik éjszakára a torony vártájára:

- Reggel nyolckor személyesen teszel jelentést az éj folyamán tett tapasztalataidról.

- Parancsára, őrnagy ur! - felelte Budai feszesen tisztelegve.

Borus, sötét, viharos éjszaka következett. Az ágyában idegesen hánykódó Ormódy őrnagyot kerülte az álom, mert nyomasztóan hatottak rá a megismétlődő rejtelmes öngyilkosságok s a sivitó szélről többször felriadva önkénytelenül is mindig a torony tetején őrködő Budai jutott eszébe.

Idegesen szállt ki ágyából, kitekintett az ablakon... Csillapodott-e a vihar?... A szél elült, az eső elállt. Ez némiképp megnyugtatta, de egy a kék égbolton lefutó fényes csillag nyomot hagyott amugy is felkorbácsolt fantáziájában. Istenem! Mi jelentősége lehet egy lefutó csillagnak, ily rémes idők közepette, amikor a halál két kézre fogott kaszával arat. Ormódyt azonban idegessé tette minden s a nyugtalan éjszaka után már hajnalban talpon volt és felöltözködve várta a jelentést.

A jelentés aztán megjött, de nem Budaitól, hanem róla. Összetört koponyával halva találták őt is a torony lábánál.

Ormódy őrnagy összerázkódott. Budai halála készületlenül találta. Szinte a fülébe csengett a közkatonák ostoba babonás fecsegése: A ruszkij ördög löki le minden éjjel a toronyból a megfigyelő őrt!

Ostoba beszéd, gondolta magában az őrnagy, ma este Bozóky hadnagyot küldöm a toronyba.

Bozóky hadnagy katonásan tisztelegve vette át a parancsot. Ormódy őrnagy pedig szeretetteljes jóindulattal veregette meg legderekből tisztjének vállát, atyai jóindulattal figyelmeztetve:

- Aztán vigyázz magadra, fiam!

Majd megegyeszer rátekintve a távozó daliás tisztre, visszahívta. Hátha mégis valami nagy veszedelemnek teszi ki őt is.

- Még sem téged küldelek a toronyba - mondta szelid hangon - Ma este magam fogok őrt állani a vártán.

- De kérem, őrnagy ur! - szólt a fiatal hadnagy.

- Semmi de, - mondta az őrnagy - parancs, parancs! Ugy akarom!

És aznap este Ormódy csakugyan legénységi fegyvert vett vállára, történytáskát csatolt derekára s elindult a toronyba őrt állni.

De Bozóky hadnagy, aki gyanusnak találta a négyszeresen megismétlődött öngyilkosságot, két tisztársával összebeszélte és nehogy rajongásig szeretett őrnagyukat valami baj érje, elrejtőztek a toronyban, hogy baj esetén esetleg parancsnokuk segítségére lehessenek.

Lebeszélni Ormódyt arról, hogy ne maga álljon őrt, vagy hogy vegyen egy segédtszert maga mellé, nem is próbálkoztak. Tudták jól, hogy amit őrnagyuk kimond, azt semmi szín alatt sem változtatja meg soha.

A tisztek elrejtőztek; Ormódy őrnagy pedig az estszürkület beálltakor elfoglalta helyét, katonás léptekkel sétálva fel s alá a torony tetején, nem figyelve másra, mint a nagy távolban égő muszka őrtüze.

Szép csendes holdvilágos éjszaka volt. Méla csend borult a tájra, amelyet kellemetlen disszonanciával tört meg itt-ott egy elhangzó lövés zöreje. Ormódy nem látott semmi gyanusát s csendesen sétált fel s alá. Az idő lassan telt. A fogyásban lévő hold is a felhők mögé rejtőzött, talán már az is megunt a virrasztást. Végre eljött az éjfél; ging-gong, mély hangon ütötte el a városi toronyóra a tizenkettőt.

- Istenem, hányat kell még ütni ennek az órának, amíg a felmentő sereg megérkezik? Ha ugyan egyáltalán megérkezik valaha!

Az őrnagy tudta legjobban, hogy mennyire szűkében vannak az élelemnek, amely a legkisebb adagolás mellett is legfeljebb csak tíz hétre lehet elegendő. - Mi jön azután? Éhhalál?... Vagy kapituláció?

- Minek is gondolok most erre! - Első a kötelesség gondolta az őrnagy. - Most én nem vagyok kerületi parancsnok, nem vagyok törzstiszt, csak egy vártára kirendelt őr. És kimért léptekkel járt fel és alá a torony kőpadlózatán. Kimért léptekkel... de azért valahányszor a torony pereméhez ért, mindig lenézett a magasból.

- Milyen borzalmas mélység! De rémes volna innen leesni! - füződtek tovább gondolatai. - Nagy elszántság kellett ily szédítő uton szökni el gyáván az élettől...

Mégis jó, hogy nem Bozóky hadnagyot rendeltem ki, - gondolkozott tovább. - Bozóky családos ember, hátha valami baj érte volna... Érettem ugysem kár... engem nem sajnálna senki... nekem nincs családom... Pedig mást is nyujthatott volna az élet de most már késő!...

Ismét odaért a torony széléhez és lenézett. - Ha az ember innen leesne, nem is érkezne le élve - villant agyán át a gondolat. - Ötven méter magas a torony, megölné közben az embert a szédületes sebesség.

Ismét lenézett és már nem is találta a mélységet oly rémesnek, sőt izgató borzongással gondolt a gyorsaságra, mellyel az ember a magasból, mint az üstökös alárepülhet.

Egy-két lépést tett újra, de már nem oly szabályos nyugodtsággal, ellenállhatatlan erővel vonta magához a sötét mélység.

- Budainak már nem fáj semmi, - füzte tovább gondolatait - sem a többieknek... Azok előtt már nem áll a bizonytalan és sötét jövő... - odament, lenézett a mélybe, amely már akkor hívogatólag látszott mosolyogni feléje.

- Az Isten szerelméért, mit csinál őrnagy ur! - kiáltott fel a tisztársaival hátulról odalopódzó Bozóky hadnagy és a torony már legszélső peremét is átlépő és már önkénytelenül is csábító örvény szélén álló Ormódy őrnagyot hat izmos férfikar emelte vissza a nehéz, küzdelmes, de dicsőséges életbe.

MONDJ IGAZAT, NEM KAPSZ RENDJELET.

Tíz év előtt, még a jó békeidőkben történt, hogy Magyarországra egy bolíviai katonai küldöttség jött az ágyu- és municiógyártást tanulmányozni. A ministerium részéről történetesen engem rendeltek ki, hogy a bolíviároknak tájékoztató utbaigazításokkal szolgáljak.

Ez kitüntetés a ministeriumtól és egy várható a bolíviai kormánytól, világosítottak fel kollégáim, nem sekély irigykedéssel.

Engem pedig, aki akkor még alig pár hónapja, hogy befejeztem a Fiume kávéházban végzett jogitanulmányaimat és fiatal voltam mint a zöld gyümölcs, elfogott a vágy, hogy gomblyukamba ne szegfűt tűzzek, hanem valami színes szallagot huzzassak.

Hej, pedig a szegfűt gömbölyű, lágy kezek adják; az olyan fiatalnak pedig mint én - szívesen. De már az ember úgy van teremtvé, hogy inkább az elérhetetlen után vágyódik. Nem tudom idős koromra lesznek-e rendjeleim, annyi azonban mindenesetre bizonyos: akkor azután fogok vágyani, hogy valaki szívesen adjon egy szegfűt.

„Valószínűleg egy rendjel!” - kedvesen csengett a fülembé barátaim szava s haza érve azonnal elkezdtem tanulmányozni a lexikont. Legnagyobb rémületemre azonban a bolíviai rendjelekre vonatkozólag semmiféle feljegyzést nem találtam. Ennek a köztársasági államformában élő spanyol-amerikai nemzetnek talán nincsenek is rendjelei, villant át agyamon a lesújtó gondolat.

De a bolíviárok megérkeztek napján kellemes meglepetés ért. A küldöttség vezetőjének Santa Crux hadügyminister tábornoknak legalább féltucat exotikus rendjel tarkította széles mellét.

A kitüntetések csillogása mindjárt jókedvre hangolt, s bár a lexikonból meritett kételyeim miatt nagyon lehangoltan mentem ki a pályaudvarra, most mégis őszinte, meleg szavakkal üdvözöltem a jövevényeket és később is teljes igyekezettel azon voltam, hogy a kedvükbe járjak.

Hová? - merre vezessem őket? Teljesen reám volt bízva. Felső helyről csak azt az utasítást kaptam: bárhová csak oda nem, ahol tényleg ágyut vagy municiót gyártanak.

Igy jutottunk el aztán mindjárt első nap egy tétényi pezsgőgyár fedelmi fénnel berendezett pincéjébe, melynek zseneröz igazgatójáról közismert, hogy a külföldi vendégeket különös előszeretettel kínálja habosgyöngyű italával.

Nem okozott sok fejtörést a további napok programjának összeállítása sem, melynél csak az egyedüli szempont vezetett, hogy Santa-Crux és társai jól érezzék magukat s én ügyes kalauzolásommal mennél több érdemet szerezzek a rendjelre. Így fordultunk meg sok olyan helyen, melyet megemlíteni sem merek, de ahol több apró jelből következtetve megállapíthattam, hogy a bolíviárok igen jól érezték magukat.

Az öreg Santa Crux különben igen eredeti egyéniség volt s mint minden ízében katona ember, gondolatai is mindig a háborun kalandoztak.

Egy délelőtt felvittem a várba. Hadd lássa - gondoltam magamban - milyen szépen lakik a magyarok királya, ő azonban cseppet sem volt meglegedve.

- Nem ér ez semmit, - jegyezte meg kicsinyléssel - nincs az egész várban egy gránátbiztos fedezék sem.

De nemcsak a várat nézte a stratégia rideg szempontjából, hanem az egész világot hadszíntérnek tekintette. Akkor, pedig az ilyesmi még nagyon komikusnak tűnt fel s én titokban jókat nevettem befelé, mikor a főváros egy diszes terére hívtam fel a figyelmét s ő elismeréssel jegyezte meg:

- Nagyon szép és kiválóan alkalmas nehéz ütegek beásására. Innen félóra alatt rommá lehetne lőni a várat.

Lojális szívem nagyot dobbant s egész testemen fázós hideg futott keresztül, de nem mondtam neki ellent. Hiszen a kedvében akartam járni. A jó öreg Santa Crux pedig még többször visszatért erre a témára, mert minden egyes hegyet, völgyet, utcát és teret aszerint bírálta: alkalmas-e ütegek beásására, - vagy sem?

Én pedig nagy figyelemmel hallgattam a marcona öreg ur szavait s önkéntelenül egy régi nógrádi ismerősömről gondoltam, aki - mivel az ádáz háború helyett inkább jól gondozott gyomrát szerette, a megye hegyes-dombos vidékét csak abból az egy szempontból vizsgálta: alkalmas-e a hely szalonna sütésre, vagy sem?

A sok kirándulással azonban az idő gyorsan telt s engem már kezdett idegessé tenni a rendjel. Már közel egy hete, hogy a bolíviaiak itt vannak s még egyáltalában semmi említés sem esett róla. Már többször kerülgettem a kényes, kérdést, mint macska a forró kását, a tábornok azonban nehezen értette el a dolgot s én kezdtem átlátni, az öreg ur lelkivilágába merülve, hogy megkerülő mozdulatokkal nem érek semmit: itt nyílt rohamra van szükség.

Mikor öreg tábornokom egy este külön és jó hangulatban volt elmondattam vele rendjeleinek természetrajzát. Ezt az alkalmat aztán nem mulasztottam el és nyíltan felléptem: egy kisebb fajta rendjelet széles melléről leakasztva felpróbáltam kék zakó ruhámra. Még zsebtükörömet is megnéztem: miként fest rajtam?

Ezt már lehetetlen volt el nem érteni s az öreg Santa Crux, végtelen öröömre, ígéretet is tett, hogy kormánya nevében egy hasonló csecsebecsével megtisztel.

Örööm azonban nem tartott soká. Nem hiába hogy palócvér folydogál ereimben, addig szemléltem a tábornok mellén lógó diszesebb rendjeleket, míg mohó vággyal meg nem kívántam a nagyobbát.

Megindult erre ismét a munka. Eleinte csak dicsértem a kiszemelt diszesebb rendjelet, de később ismét kénytelen voltam félreérthetetlen célzásokat tenni.

A kegyelmes tábornok nagyon jószívűnek mutatkozott: a siker nem késett. Mosolyogva veregette meg vállamat s kegyesen beígérte, vágyaim netovábbját, a Pedoro-rendet, a mellén lógó aranyos szélű szép fehér csillag mását, melynek közepén ott diszlett a bolíviai címer: fegyverek között a törvénykönyv.

Biztosan méltóságos urnak fog szólni mindenki, aki rajtam meglátja, gondoltam magamban elégedett mosollyal.

A sors azonban mostoha volt, a tábornok hadsegéde pedig maliciózus s így ez az örööm sem tartott soká. Mikor a kapitányt a Hadügyminister ígéretére figyelmeztettem, meleg hangon gratulált, de egyszersmind megjegyezte:

- Csodálom, hogy a kegyelmes ur nem a nagykeresztet helyezte Önnek kilátásba; hiszen Ön több szolgálatot tett nekünk mint a porosz katonai attasé.

- Hát a Pedoro-rendnek nagy keresztje is van? - kérdeztem mohó kíváncsisággal.

- Még pedig azt nyakban viselik - jegyezte meg sokatmondóan a bolíviai kapitány, aki ugylátszik észrevette azt a különös érdeklődést, amellyel a rendjelek iránt viseltettem.

Nekem sem kellett több, nyomban megkivántam a diszes csillagot s már szinte lenéző kicsinyléssel gondoltam a Pedoro-rend kisebb keresztjére, mely még csak az imént szívem leghőbb vágya volt.

A nagykeresztet azonban nyíltan kérni még sem mertem. Hadi tervet csináltam tehát: a rohamozást alaposan elő kellett készíteni.

A porosz katonai attasé nagykeresztet kapott, pedig kevesebb szolgálatot tett mint én - mondotta a szárnysegéd. Tehát a nagykereszt a német nemzet kitűnőségének szólt. Mi mégis csak különb nemzet vagyunk a németnél; erről kell tehát csak a tábornokot meggyőzni. Mi imponál neki legjobban? a háború! - No majd mesélek neki eleget.

Sok beszéd következett ezután s mikor már kifogytam tényleges győzelmeinkből a magyar történelem eddig még ismeretlen részleteit voltam kénytelen a bolivárok elé tárni. Nemzeti nagyságunk tudatában büszkén meséltem el, hogy miképen volt az, mikor az Európát elárasztó tatársereget a Mohipusztán megsemmisítettük, a törökök ellen vívott győzedelmes csatáinkról sem feledkeztem meg, különösen kiszinezve Mohácson aratott nagy győzelmünket.

Ez azonban még mind nem volt elég, mert ez csak a nemzeti nagyságunkról tett tanúságot s nem nyílt alkalom a poroszokkal való összehasonlításra.

Tehát valami mást kellett kigondolni s egy alkalommal mikor a porosz militarizmusról volt szó; a jámbor boliviaiaknak, kik minden szavamat szentirásnak vették fölényesen jelentettem ki:

- A porosz militarizmus nagy és hatalmas, a porosz diplomácia azonban még kiválóbb, mert a königgrätzi csata után, melyben kitűnt fegyvereink ereje, azonnal siettek velünk szövetségre lépni.

Ez azonban még mindig kevés volt s én nyugodtan tettem hozzá:

- Hilbert porosz attasé is, amikor legutóbb itt járt, kénytelen volt beismerni hadseregünk fölényét. Azt hiszem méltóztatik őt ismerni, mert a Pedoro-rend nagykeresztjét láttam diszelegni mellén.

Szavaimnak úgy látszik megvolt a hatása, mert Santa-Crux gondolkozóba esett s én meg voltam győződve: azon törte fejét, hogy ily körülmények között tényleg méltánytalanság történne, ha ennek a derék nemzetnek a fia kisebb kitüntetést kapna, mint a porosz Hilbert.

És tényleg, lehetett a dologban valami, mert másnap a kapitány titokzatos arccal közölte, hogy valószínűleg én is a nagykeresztet kapom.

Kitörő örömmel vettem a hirt, mert épen a legfőbb ideje volt: a bolivárok már hazafelé készültek. Santa Crux meleg szavakkal bucsuzott tőlem s boliviai szokás szerint megölelt, homlokon csókolt és így mondott köszönetet a sok szives utbaigazításért.

- Igazán nagyon örültem, hogy ily derék fiatalemberrel volt alkalmam megismerkedni - szólt és sokatmondóan veregette meg vállamat.

- Nagy elismeréssel fogunk adózni! - biztosított továbbá és elkérte lakcímemet.

Mikszáth-tér 1. jegyeztem fel neki egy cédulára. Nyáron pedig Mikszáth-falva jegyeztem hozzá óvatosságból, hátha rendjelem megérkezze a nyár derekáig huzódik.

Egy hete ez volt az első igaz szó, amit a bolivároknak mondtam és mégis csak ezen ütközött meg öccellentíája.

A sorokat átolvasva komoran hajtotta össze a papírost s bizalmatlan hűvösséggel nyújtott kezét.

Mint utólag megtudtam szárnysegédének leveléből, amelyet a ministeriumba címzett: az öreg Santa-Crux nagyon megneheztelt reám, mert azt hitte fel akartam ültetni, meg akartam tréfálni, amikor a téli és nyári lakcímemet megmondtam neki s e két címben ugyanaz az egy szó fordult elő: - a nevem.

Én pedig hiába vártam hivatalnoki pályám diszét: a rendjelet. Nem jött meg sem akkor, sem később. Megszereztem azonban azt az értékes tapasztalatot: - Az ügyes hazugság többet ér mint minden valószínűtlen - igazság.

LEGYÜNK PERTU.

Kovács István tehetségtelen, rossz hirlapíró volt. A szerkesztőség, amelynek kötelékébe tartozott, nem is használhatta komoly munkára. Ha a lapnak szabadjegyre, utazási igazolványra, vagy a ministeriumoktól bármi másra-volt szüksége; úgy kaptak az alkalmon, hogy Kovácsnak is akadt „neki való munka” s ügyüket sürgetni rendesen őt küldték, mert az elegáns megjelenésű és behizelgő modoru fiu a kérvény sorsát legtöbbször kedvező mederbe terelte.

Kovács pedig mindig nagyon elégedett volt, ha a ministeriumokba mehetett. Rendesen csak egy óra felé indult utnak, csak azért, hogy kettőig elmaradva, ministeri fogalmazó ismerőseivel együtt távozhasson a poros akták épületéből, amelyet ő azonban az előkelőség felszentelt csarnokának tartott.

Ilyenkor aztán mindig nagyon boldog volt, mert titokban azt remélte, hogy a szembejövő emberek őt is ministeri fogalmazónak nézik.

Ilyen apró örömei voltak, amelyeket csak ritkábban tarkított az a nagy boldogság, hogy valamelyik ministeri tisztviselő barátjával színházba, orfeumba, vagy mulatóhelyre mehetett. Ilyenkor aztán csak úgy sugárzott az arca és egy-két elfogyasztott pohárka szesz után nem csekély göggel kiáltott a pincérre:

- Jobb kiszolgálatot! Nem látja, hogy ministeri fogalmazók ülünk az asztalnál!

Nagyra nézett minden ministeri tisztviselőt és szívesen dörgölözött hozzájuk, leginkább azonban mégis Száthoky Pál barátságába szerette volna magát behizelegni. Talán azért, mert Száthoky volt a legelegánsabb és legfessőbb ministeri fogalmazó, de lehet, hogy Kovácsnak az országszerte rendkívül népszerű név is imponált. Száthoky Pál édesapja világszerte ismert kiváló festőművész volt, akinek képei messze külföldi muzeumokban is dicsőséget szereztek a magyar névnek. De Száthoky Pál; aki különben rendkívül barátságos és vidám fiu volt, éppen a Kovács Pistát nem tudta szívelni. Ugylátszik kiérezte, hogy üres és léha ember.

Kovácsot azonban a dolog nagyon izgatta s legelső sorban az állítólagosan rajta megesett sérelmet szerette volna orvosolni: Száthoky nem szőlította pertu.

Ez igen fontos dolog volt Kovács szemében, aki vörösbor kötésű noteszében külön statisztikát vezetett ministeri tisztviselő ismerőseiről, vörös ceruzával karikázva be azok neveit, akikkel tegeződési viszonyban állott.

Istenem, de szép volna, ha Száthoky nevét is bekarikázhatná! És ha, mikor a fess fogalmazó erőteljes, de mégis karcsu alakja a korzón megjelenik „Szervusz, Alászolgája!” megszólítással köszönhetne neki!

Egyszer aztán elérkezett a tett ideje. Az alkalom kitűnő volt. Száthoky történetesen két „vörössel bekarikázott” urral vacsorázott valamelyik dunaparti-szálló éttermében.

- Megengeditek? - szólt Kovács Pista erőszakoltan könnyed fejbiccenéssel üdvözölve az urakat.

- Parancsolj, foglalj helyet! - szólt az egyik piros karikás.

És ekkor este történt, hogy Kovács Pista félreérthetetlen célzásokat tett: arra nézve, hogy végtelen boldog lenne, ha Száthokyhoz bizalmasabb megszólítással közeledhetnék.

Száthoky azonban kitérő válasszal ütötte el a dolgot.

- Lássá, kedves szerkesztő ur, ez lehetetlen. Nekem, mint a ministerium sajtóreferensének, az egyenlő elbírálás elvének fogva nem szabad egy sajtóorgánium emberével sem bizalmasabb viszonyban lenni mint a többiével.

Ezt el kellett fogadni s Kovács Pista bosszusan mondott le reményéről.

Az idők folyamán azonban sok minden megváltozott. Egy nagy politikai párt hirtelen bukása az egész főispáni kar kicserélését vonta maga után. Kovács Pista egy iskolatársa lett valamely felvidéki vármegye új feje.

Az iskolatárs, aki négy vagy öt évvel járt lejjebb, mint Kovács, nem feledkezett meg idősebb barátjáról, aki annak idején nem egyszer védte meg gyöngye testalkatu konskolárisát a szomszéd kereskedelmi iskolai tanulók jól irányzott hólapdájától.

A főispán hálásan emlékezett vissza azokra az időkre és így Kovács Pistából, - kimondhatatlan nagy örömeire - rövidesen belügyminiszteri segédfogalmazó és főispáni titkár lett.

A főispáni állás azonban nem állandó, s valamely pártközi konferencián egy nagyfejű embert kellett elhallgattatni, aminek aztán az lett következménye, hogy Kovács Pista főnökét felmentették s egy még fiatalabb embert a nagyfejű ember „kis fiát” nevezték ki helyette. Az új fiatalember pedig már nem volt iskolatársa Kovács Pistának. Más iskolába járt, vagy talán nem is járt sehová? Annyi mindenesetre bizonyos, hogy Kovács Pista helyett más valakit rendelt maga mellé s az újdonsült segédfogalmazó rövidesen felkerült a belügyminiszteriumba, ahol tekintettel, hogy a fiu hirlapíró volt, a sajtóreferátát bízta rá.

De nemcsak Kovács Pista életében történt nagy változás, de Száthoky Páléban is.

A fiatal fogalmazó belső kényszertől készítve tollat ragadott s rövidesen kitűnt, hogy a maga teljességében örökölte apja zsenialitását. Az eredeti friss színek, a csodálatos kompozitio, a mindent meglátó szem, amely az édesapja művészetét jellemezte, az ő írásaiban is kidomborodott.

Ha virágos rétekről, hullámozó buzakalászokról, a kalászok közül kukucsáló pipacsokról, a harmattól üdöre csókoló rétekről vagy mosolygó lombú erdőkről írt; önkéntelenül azoknak a csodálatos színeknek pompájára kellett gondolni, amelyek a halhatatlan mester palettáján születtek.

Száthoky Pálnak azonban még volt más erőssége is: kifogyhatatlan humora és éles szatírája, amelyek segítségével a lehető leggyorsabban hozzá férközött az olvasóközönség szívéhez.

A szerkesztők csábítóbbnál-csábítóbb ajánlatokkal kezdték ostromolni, s mert már amugyis torkig volt a ministeriummal, egy szép nap lemondott állásáról s örömmel írta alá egy rendkívül elterjedt napilap szerződését.

Száthokynak könnyű volt beleélni magát új hivatásába, de Kovács Pista mégis gyorsabban alkalmazkodott környezetéhez. Hamar eltanulta összes szokásaikat és erkölcsüket. Dél felé járt a hivatalba, racsolt, monoklit hordott és jaj volt annak a hirlapírónak, akinek Kovácstól kellett valamit kérnie. Ezt a brancsot tiszta szívből utálta s mint a sajtóügyek referense, ahol csak lehet, ártott nekik.

De nemcsak az újságírók iránt érzett határtalan megvetés kvalifikálta arra, hogy a sajtóügyek referense legyen, hanem az is, hogy egyáltalában nem olvasott a turftudósításoknál egyebet.

Így történhetett aztán az is, hogy arról sem volt tudomása, hogy Száthoky Pál az ország egyik legkedveltebb novellistája lett. Egyszer ugyanis, amikor a fiatal író karcsu alakját megpillantotta, hirtelen eszébe ötlött régi vágya s mosolygó arccal közeledett feléje:

- Ott hagytam a hirlapírást, magam is ministeri fogalmazó vagyok, azt hiszem most már nincs akadálya annak, hogy pertu legyünk.

- Az akadály most is fennforog. Ön fogalmazó és sajtóreferens lett, én pedig már nem vagyok egyéb mint egy sajtó orgánium szerény munkása - szólt gúnyos mosollyal az író s faképnél hagyta a monoklis ministeri fogalmazót.

Kovács pedig délután a Gerbaudnál, ahonnan tévedésből sem maradt volna el, megrökönyödve adta le:

- Manapság senkiről sem lehet tudni, hogy kicsoda? Képzeljétek, ma majdnem megjártam. Kis hija, hogy nem szólitottam pertu egy zugfirkászt.

A SZÉP HALÁL.

A hangulat nyomott volt. Mint sulyos érckoporsó fedele nehezedett a társaságra barátjuk hirtelen halála.

Nemrégiben még itt ült a kávéházban, mosolygó arccal közöttük; ma délután pedig már mindannyian rögtön dobta koporsójára.

- Szép és megható volt a temetés! - törte meg a hosszú csendet az építész és nagyot sóhajtva emlékezett a megboldogultra.

- A vezérünk is itt volt! - jegyezte meg büszkén a bankhivatalnok, aki kartársa volt és ezt vigasztaló körülménynek vélte.

- Szegény jó Pistáért nagy kár, szorgalmas és derék fiu volt, - szólt a cégfőnök, aki még mindig csak panaszkodott reá.

- De legalább szépen halt meg, - vette át ismét az építész a szót, akiben technikus léteire meglepően sok lírai veleítés volt. - A gyors halál a legszebb. Jó étvágygyal megvacsorázott, szivarra gyújtott, lefeküdt, nyugodtan elolvasta az esti lapokat, lecsavarta a villanyt és csendesen elaludt: örökre. Üdítő álom közepette jött érte a halál s úgy vette el őt, hogy nem is szenvedett. Édes mosollyal dermedt arcán találták reggel. Csendesen elaludt s nem ébredt fel soha többé. Elmulása olyan szép volt, mint a hindu rege, amely szerint a lélek a test elszunnyadásakor, minden este elhagyja a porhüvelyt s a Nirvana titokzatos világába indul bolyongni. Amikor pedig a rejtelmek országának csodálatos utain nagyon messzire téved, nem képes visszatérni többé s a lélek nélkül maradt test kihül s az elmulás angyala veszi ölébe. Ez a legszebb vég s én boldog volnék, ha tudnám, hogy így halok meg.

- A Gyuri öcsém is szépen halt meg, - jegyezte meg a cégfőnök melankolikus lágysággal. - Vigan átélt évek után mulatság közben érte utól mindnyájunk végzete. A cigány vig nótákat játszott, a pezsgőpalackok hangosakat pukkantak s dévaj leánykacaj-csengés közepett hirtelen lefordult a székről és meghalt. Utolsó mozdulata is a cigányoknak szólt. „Frissebben a taktust!” - intett feléjük kezével. A banda gyors ütembe kezdett, a szivverése azonban megállt s lelke minden bizonnyal mosolyogva indult a nagy utra.

- Nagyon szép halál mindakettő, de van szebb is, - szólalt meg komor hallgatás után a katona, akinek vitézségi érmek csillogtak széles mellén. - Bátyám halálát tartom a legdicsőbbnek és legfenségesebbnek. Neki jutott a szép feladat, hogy a nagy frontáttörést előkészítse. Ágyui már korán hajnalban kezdték az ádáz tüzesőt ontani, amelynek robbanásai, mint a dobpergés, oly egymásutánban vágtak be az ellenség betonnal kiépített várszerű állásaiba. Harminchat órát tartott a csata, mialatt az ellenséges ütegek lázasan keresték sok ezer halált osztó ágyunk fészkrét s nem egy ügyesen irányított gránát vágott be állásainkba. A feladat nehéz volt, de a bátyám vezénylete alatt álló ágyupark csodás hatással működött. A rommá lőtt bevehetetlen állásokat nemsokára ezrével lepték el hős katonáink s az ellenség eszeveszett meneküléssel nyitott nagy kaput több száz kilométeres frontján. A trombiták harsogása mindenfelé előnyomulást jelzett s az esti napfény sugaraiban már csak a mi lobogóink színei viritottak. - Éppen a boldogságtól kipirult arccal dicsérte katonáit, amikor messzehordó ellenséges ágyugránát vágódott le mellette s egy szempillanat alatt megsemmisítette hősi lényét. Az irtózatos robbanás ereje porszemnyit sem hagyott belőle. Hirtelen eltűnt, széjjeloszlott, mint az égboltok ragyogó üstököse.

A katona lelkes elbeszélését megilletődéssel hallgatták s csak néma bólintással, vagy halk megjegyzéssel csatlakoztak a véleményhez, hogy ez a legszebb halál; olyan elmulás, amelyben a hozzátartozók is leginkább megnyugodhatnak.

Mindnyájan meg voltak hatva, csak az író arca körül játszadozott cinikus mosoly:

- Nem mondom azt sem, hogy szép, de azt sem, hogy csunya. De minden megjegyzés nélkül elmesélem nemrégiben elhunyt bácsikám halálát, akit valamennyien nagyon szerettünk s akinek elmulásában igaz őszinteséggel megnyugodtunk.

- Körülbelül hét-nyolc éve annak, - kezdé meg elbeszélését, - hogy közszeretben álló és jótekonyságáról közismert nagybátyám elméje elborult. Én tudtam meg a családtagok közül legelőször a hirt s futva siettem az öreg urhoz, akit arcán boldog ragyogással találtam. Átszellemülten ült karosszékében s apostoli páthosszal közölte velem, hogy ő szent s figyelmeztetett a napsugaras glóriára, amelyet maga az Isten vont homloka köré.

- A boldogság templomába fogom elvinni, - mondtam az öregnek, amikor az ideggyógyintézetbe szállítottam s ő meglegedetten követett.

- Templomban élni, oh, mily boldogság! - jelentette ki sugárzó arccal, valahányszor meglátogattam s csendes paralitikus egyhangúsággal mormolta imádságait.

- Hat évig élt így a legnagyobb boldogságban, folyton azt várva, hogy mikor teljesül az Uristennek ígérete, hogy őt forgósél hátán ragadja fel a mennybe. Hat év alatt nem volt egy világos perce s minden idejét csendes, de meglegedett ájtatossággal töltötte. Egyszer azonban, amikor a tébolyda kertjében sétálgatott, hirtelen szélvihar támadt.

- Az Isten küldte ezt értem, - kiáltott fel boldogan s oly végtelen örömet érzett, amelyet beteg idegzete nem is birt ki. Ugy érezte; most teljesül régi álma.

- A szentek közé visz a vihar! - kiáltott fel átszellemült arccal s holtan terült el a pázsiton.

Mi pedig mindnyájan megnyugodtunk a sors rendelkezésében. Szerettük őt s örömmel gondoltunk arra, hogy boldogan halt meg. Pedig szívesen fizettük érte az évi huszonnégyezer korona gyógykezelési költséget is...

Igy végezte szavait az író s gunyos mosollyal pillantott a katonára, aki sértődötten huzta fel az orrát. A többieket azonban gondolkozóba ejtették az író szavai. - Melyik most már az igazán legszebb halál? Az-e, amit az író vagy amelyeket a többiek beszéltek el?

Ezen töprengett a társaság. A fiatal bankgyakornok azonban széjjelvágta a gordiusi csomót.

- A halál mind visszataszító, szép egyedül csak az élet, - szólt és minden bucsuzás nélkül rohant ki az utcára egy szédítően suhogó, illatos szoknya után.

NINCS BIZTOS SZISZTEMA.

MONTEKARLÓI TÖRTÉNET.

Egyedül ültem a Café de Parisban. Este volt. Játsszani már nem, lefeküdni még nem volt kedvem. Szórakozottan babrálva az előttem levő wiskys üvegeket, önkéntelenül a szomszéd asztaloknál lévő beszélgetésekre figyeltem. Játék és pénz mindenütt a téma. A roulette és trante-esetek kimerithetetlen variációja.

Egy asztalnál magyarul beszélnek. Vajjon miről? Oda kezdek figyelni.

James Gordon Benetről, a Newyork Herald tulajdonosáról beszélnek; óriás jövedelméről, az öbölben horgonyzó mesés fényüzéssel berendezett jachtjáról és csodaszép barátnéjáról. Szó van a párisi Rotschild 200 lóerős autójáról s emlegetik Montekarló legnépszerűbb emberét, a híres spanyol Garcíát, hihetetlen játékbeli merészségét és még hihetlenebb szerencsáját.

Végre elérkeztek ők is a játékhoz, most már révbe jutottak, ennek nem lesz reggelig sem vége.

Még egy-két megjegyzésre ügyelek. Hallom emlegetni az öreg francia Michel bárót, akit kiváló trante-et-quarante és roulette szisztémája miatt nevezetes egyéniségnek tartanak. Én csak annyit tudok róla, hogy széjjel csavarható saját rateaux-ját állandóan magánál hordja. De nekem ennyi is elég.

Ujságot kezdtem olvasni. Valaki hirtelen megszólít.

- Jó estét uram!

- Jó estét, - köszönök vissza szórakozottan. Meg vagyok fogva. Aki itt visszaköszön, az agit ad a tolakodásra. Egy körülbelül 25-30 év körüli ismeretlen fiatal ember már ott ül asztalomnál.

- Akar-e uram milliomos lenni? - kérdi izgatottságot színelve.

Én már tisztában lévén a helyzettel, nevetve válaszoltam.

- Igen, akarok, s éppen azért meg fogom takarítani azt a pár frankot, mit ön biztos szisztémájának megmagyarázása fejében óhajt.

- Ördöge van - mondja az idegen nevetve, mit sem látszván törődni azzal, hogy pumpoló kísérlete befagyott. Én azonban megsajnáltam a bágyadt szemű idegent és megkínáltam wiskyvel. Mohón és nagy élvezettel ivott. Ujra töltöttem neki s hogy valami társalgást kezdjek, megkérdeztem:

- Mondja meg őszintén, mennyit keres ön egy nap ezzel a szisztéma-árulási ötlettel?

- Higyje el uram, nem sokat, - felelte nevetve. - Jóformán semmit. Ez nem biztos jövedelem. Az emberek kezdenek tartózkodók lenni s a csalhatatlan szisztémák már csak a letört embereket érdeklik, azokkal pedig bajos üzletet kötni. Majd még egy pohárával lehörpintve, folytatta:

- Biztos kereset csak egy van. Az ember 10 órákor, a kaszinó nyitásakor az első között felrohan a játékterembe s helyét csak egy arany ellenében engedi át a kényelemszerető nagypénzü játékosoknak. Hanem sajnos, ennek is megvan a maga árnyoldala, ha már az ember benn van az ópiumbarlangban, könnyen van kísértésnek kitéve s hipp-hopp, eluszott a kereset.

- Hanem uram, - folytatta némi leereszkedéssel, - most elárulom önnek legféltettebb titkomat, mit gyermekemnek akartam örökség fejében hátrahagyni.

Engem mulattatott az idegen rapszódikus előadása s mert még éjfél sem mult el sokkal, nyugodtan hagytam beszélni.

- Hát ugy történt az uram, hogy tavaly ilyenkor is igen rossz idők jártak errefelé. Mint a keserű humoru játékosok mondják: „Hol a bank nyert, hol a játékosok vesztek.” A bank pénze napról-napra szaporodott, de nem zavartalanul, mert szaporodott valami más is, - az öngyilkossági esetek száma.

A helybeli rendőri kommuniké nagy szorgalommal irta nekrológjaikat s mi sajnálkozva olvastuk a lapokban.

Életunt ügynök. Átlőtt fejvel találták szállodaszobájában Camille Pincloup belga ügynököt... Zsebében 864 frank készpénzt s egy női fényképet találtak. Tették oká, mint bucsuzó leveleiből is kitűnik, reménytelen szerelem.

Majd néhány nap mulva megjelent egy másik:

Betegség elől a halálba. A kaszinó parkjában az esti órákban halva találták Segáll spanyol hírlapírót, ki mint a nála talált levelekből megállapítható, gyógyíthatatlan betegsége miatt fordult a méregpohárhoz. Zsebében egy csomó orvosi recepten kívül 876 frank készpénzt találtak.

Istenem, hogy is lehet valaki életunt 876 frankkal a zsebben, gondoltam magamban, az eseten tűnődve. Aznap este, mint mindig, megint a balszerencse üldözött s utolsó pár frankomat leadva, tanácstalanul és egy sou nélkül bolyongtam a parkban. Kétségbeejtő helyzetemben mindig a 876 frankra gondoltam.

Ha nekem annyi pénzem volna.

Egy ötlet villant át az agyamon. Mintha az Isten, vagy az ördög sugta volna.

A park sötétebb részén revolveremből a levegőbe lőttem s hirtelen hanyatt feküdtem.

Lélekzetviassafojtva vártam... Semmi nesz...

Egyszerre csak két fekete alak közeledett felém. (De jó, hogy nincs nálam semmi ellopni való.) Amint közelebb jöttek, fölismertem, hogy a kaszinószolgák uniformisa van rajtuk... Legelső sorban a tárcám után nyultak. Mire én aztán már egész biztos voltam, hogy ezek csak a kaszinó alkalmazottai lehetnek. Aztán zsebeimet kutatták ki s azokban se találván semmit, mindenféle levelekkel rakták meg azokat.

Én az egész idő alatt lélekzetviassafojtva figyeltem s ime megtörtént a nagy eset, hét darab százast dugott az egyik gazember a zsebembe, kihasználván szorult helyzetemet, hogy mint megöngyilkolt, nem protestálhattam, hogy nekem 800 jár. Aztán csendesen megvártam míg a rablók elmentek s hirtelen felugorva, élni kezdtem. Élni!... még pedig 700 frankkal a zsebemben. Higye el uram, valóban feltámadtam, mert nem is élet az, ha az embernek nincs egy souja sem.

Mig ezeket mondta, fájdalmas szemmel nézett arra az ötfrankos darabra, amelyet az éppen arra jövő pincér számlám kiegyenlítése után visszahozott. Majd még egyet kacsintva az ötfrankosra, folytatta.

- Később tökéletesítettem módszeremet. Hajamat fölborzoltam, arcomat sárgára festettem s egy félig megtöltött méregüvegecskét tettem magam mellé, nehogy a lőtt sebet jusson eszükbe keresni rajtam. Szinte már azon gondolkoztam néha, hogy ne tegyek-e kényelmi szempontból párnát a fejem alá; a jó hírre büszke kaszinó ugyanis minden skrupulus nélkül rovgatta le az öngyilkossági illetékeket.

Elmosolyodva a bohóságon, az előttem fekvő ötfrankost közelebb toltam feléje s megkérdeztem:

- És mondja kérem, hogy lehet az, hogy ön ilyen ügyes trükk birtokában, sóvárogva kacsint az ötfrankos piece-ekre.

- Megölt engem - válaszolt nagyot sóhajtva - a vállalkozók balszerencséje s a rossz üzleti konjunktura. Rossz tendencia járt a játékosokra s az igazi öngyilkosok konkurrenciája megfojtott, tönkretett. A kaszinó megsokalta a sok öngyilkossági esettel járó nagy kiadásokat s most kevesebb pénzzel inkább a lapokat fizeti meg, amelyek aztán az öngyilkosságokról semmiféle közlést nem hoztak. Szegény embernek szegény a szerencséje! Én erről is úgy vettem tudomást, hogy legutolsó eset alkalmával, a bank tisztviselői a helyett, hogy pénzt dugtak volna a zsebembe, elcsenték inggombjaimat.

- Tehát ez a szisztéma sem biztos! - mondtam az idegennek, ki az ötfrankost zsebébe süllyesztve, jó estét kívánt s gyorsan eltávozott.

A BOLOND MISKA.

Hol volt, hol nem volt, az Óperenciás tengeren is tul volt egy boldog ország. A patakokban édes tej folyt, a fákon mézeskalácsok lógtak s a finom, jó kolbász vadon termett, mint a vadszöllő. Olyannyira, hogy néhol még a kerítéseket is abból fonták. Gazdag volt mindenki és elégedett. A szegény embernek hétköznapi is tyuk főtt a fazekában, vasárnap pedig mindenki gyomorfájásra ette magát.

Egyszer azonban a boldog országot is utolérte a baj. A Zöld király, meg a Vörös herceg megirigyelte a nagy gazdaságot s hatalmas sereget gyűjtve, ellenséges szándékkal rontott az országra.

No de a boldog ország lakói sem bámultak eléjük összetett kezekkel. Száguldó lovasok országszerte véres kardot hordoztak körül, a népek pedig mindenfelé kibontották a Szűz Máriás lobogókat. Minden épkézláb ember hadba szállt s rövidesen annyi sok jó katona állt fegyverben, hogy csak úgy sötétlett tőlük a föld. Mikor pedig valamennyien egyszerre kiléptek, olyan dübörgés támadt, mintha ezer ágyut sütöttek volna el.

Az ország tisztességben megőszült királya boldogságtól könnyező szemmel számlálgatta őket, de bizony sehogysem jutott a végükre. Eleinte csak maga számolt, később a legelső minisztere is segítségére jött, majd meg segített számolni az egész udvar; de így se boldogultak sehogysem. Már egy millióhoz értek, de még mindig voltak huszárok meg bakák, akiket nem vett számba senki. Se szeri, se száma nem volt a sok jó leventének. Az öreg király meg is volt elégedve, de az ország első minisztere mégis keveselte őket. „Hadd legyen egygyel több” - szólt az agg honfi s előhozatván harci ménjét, szabályát kötött s maga is csatlakozott hozzájuk.

Nagy és hatalmas volt a sereg. A vállán mindenkinek jó puska lógott, az oldalán éles kard, a kebelében pedig bátor sziv dobogott. A zászlókon a Szűz Mária képe, a harcosok arcán a hazaszeretet elszántsága ragyogott.

Több mint egy millió jó katona! A Zöld király meg a Vörös herceg serege megszágyenülve fog megfutamodni! - mondogatták a népek. Mikor pedig a seregek elindultak, az itthonmaradtak: a gyerekek, asszonyok és vének egész a város kapujáig kísérték őket, ahol az ország első püspöke Isten áldását kérte a küzdelemhez. Aztán elénekelték a nemzeti himnuszt, mely millió torokból csengve, magasztosan zengett, mint a népek könyörgő imája. Ekkor aztán felharsogtak a hadikürtök s a sereg óriás ércömbhöz hasonlóan megmozdult.

Boldogok és büszkék voltak, kik hadba szálltak, de az itthonmaradtak se csüggedtek. Hiszen a sereg oly derék! A leventék hősiességében és Isten áldásában bizva, a biztos győzelemben is hitt mindenki. Kivéve egyet, egy bolondot, aki a háza előtt elvonuló katonák láttára nagyot rikkantott: „Ez a sereg sem fog győzni soha!” A katonák azonban nem vették komolyan, mert mindannyian tudták, hogy csak a Bolond Miska volt.

Bolond Miska, ez volt a gunyneve a valamikor jobb időket látott fiúnak, akinek apja dúsgazdag ember volt, de ő, a félkegyelmű, mindenének a nyakára hágott. Ahogy a vagyont megörökölte, pár év sem telt el, ebrudján volt az egész s a könnyelmű fiu egy városvégi kis házba szorult. Istentől, embertől elrugaskodva élt ott. Senki sem törődött vele, mert Bolond Miska nemcsak bolond, de rosszindulatu ember is volt. Most is nem annyira egészen hülyeségből, mint rosszaságból hajtogatta váltig, hogy a hatalmas sereget, a dicső leventéket tönkre fogják verni.

Az emberek azonban csak nevettek rajta, mert mindenki tudta, hogy születésétől fogva nem épeszü. Pedig jó lett volna elhallgattatni, mert a Vörös herceg és a Zöld király álnok kémei,

kik gyáván nem mertek a városba lopódní, csak a bolond házáig jutottak el. Miska pedig lelket öntött beléjük, amire nagy szükség is volt, mert a seregek a Boldogország nagy felkészültségének hírére vissza akartak fordulni hazájukba aratni. De mert a kémek azzal tértek vissza, hogy a városban maguk a lakósok sem biznak a győzelemben, nagy rábeszélésre mégis harcba szálltak.

Mi történt azután? Csodáknak csodája! A Boldogország milliós hadserege hiába küzdött hősieen, hiába harcolt bátor elszántsággal. Nem birt a Vörös herceg meg a Zöld király katonáival, akiken mind olyan páncél volt, hogy nem fogta se kard, se golyó. Hiába hullottak a hősök ezrével véresen a porba, a páncélos katonák közül alig esett el egy-kettő. Az öreg hősnek, az első miniszternek a tizedik kard tört el a kezében, de az ellenséggel ő sem tudott boldogulni. Ami lehetetlen, az lehetetlen. A dicső szép sereg bizony vereséget szenvedett, a győző ellenség pedig elhajtotta az összes gulyákat, méneseket és nyájakat.

Fáradtan, piszkosan és lerongyolva, de főképpen szomoruan megtörve és megszégyenülve tért haza a nemrégiben még büszke sereg. Amint jöttek lassan, sárosan, véres fejjel, felkötött kézzel, lehorgasztott fővel, megrokknva, utjuk megint a Bolond Miska háza előtt vezetett el, aki történetesen megint kint állott a kapuban.

- Nem megmondtam, hogy nem fogtok győzni! - kiáltott a bolond, diadalmas kárörömmel.

A katonák pedig összenéztek. „A biz'Isten igaza van!” - és valamennyien visszaemlékeztek szavaira.

- Hiszen ez nem bolond, de bölcs! - kiáltott a legcsüggedtebb. És az elkeseredett, sokat szenvedett fáradtságtól elgyötört és elbódult tömeg a hülyét vállára véve vitte a városba. Seregüket megverték, zengett a kinos zokszó a városon keresztül s a rémület elvette mindenki józan eszt. Az öreg királyt elkergették s a félkegyelmű Miskát ültették a trónra, akinek annyira fejébe szállt a dicsőség, hogy ami kis esze volt, az is elpárologott, mert az ország első miniszterét, a korona legokosabb tanácsadóját leölette. „Ő az oka a háborúnak!” - jelentette ki kaján mosolylyal. Igazában azonban azért tette, mert félt, hogy a miniszter észretériti a népet és ő kicsöppen a trónból, amelynek kényelmes, bibortámlái közt oly kellemes az ülés.

Jó is ez, meg szép is, - gondolta Miska, mikor népeinek hódolatát fogadta. Bezzeg azonban másképp volt, amikor baj lett. Ami pedig nemsokára bekövetkezett.

Az ország kellős közepén nagy kénkő-szagot árasztó mélység nyílt meg, amelyből időközönként hatalmas lángnyelvek csaptak fel s mely hova-tovább szélesebbre tágult. A népség halálra rémülve rohant a királyi palota elé: „Urunk, bölcs királyunk, segíts most rajtunk!”

De Miska zavarba jött. Hogyan segítsen az ország baján? Az árokban perzselő lángok égnek. Eszébe jutott, hogy egyszer, amikor ő a kezét megégette, olajat tettek rá és az használt.

- Töltsetek olajat a tüzre! - adta ki tüstént a parancsot. A riadt nép pedig vakon engedelmeskedett. Ami olaj csak volt az országban, mind összeszedték s beletöltötték az árokba, amitől persze a lángok még nagyobbra nőttek s a város körülnyaldosva itt is, ott is nagy tüzek támadtak.

Az igazi nagy baj azonban még csak most következett, mert a kénkőves nagy árok nem volt természeti csoda, hanem maga Belzebub, a főördög hasította azt az ország szívébe.

Kénkőves füst és lángok közt frigiai sipkával a fején maga is megjelent a király előtt, a ki ijedtében menten a trónja alá bujt.

- Add ide az országodat! - rivallt rá haragosan. Miskát azonban félelmében kilelte a hideg, felelni sem tudott, csak a foga vacogott, didergett és reszketett, mint a nyárfalevél. Félkegyelmű volt és nem tudta, hogy az ördög ellen van biztos orvosság: a keresztvetés.

Elég lett volna, ha Miska keresztet vet, vagy imádságba kezd és az ördög hatalma menten megtörik. Miska azonban annyira félt, hogy ha ezt mind tudta volna is, akkor sem jutott volna az eszébe; a jó öreg miniszter pedig, aki bölcs tanácsaival már annyi bajból kimentette az országot, mélyen a föld alatt pihent. Így történt aztán, hogy a bolond ijedtében, bárki megkérdezése nélkül aláírta az eléje tartott kontraktust, amelynek értelmében az egész országot odaadta az ördögnek.

És sajnos, úgy is történt minden, ahogy a kontraktusban állott... A szép országot elvitte az ördög.

Megbénult benne a virágzóan ragyogó szép élet. Megszűnt a gazdagság, oda lett a jólét. Megdermedt minden. És az elátkozott ország tehetetlen megadással vár most egy hatalmas férfiúra vagy mesebeli tündérhercegre, aki valami nagy cselekedettel eloszlassa az átkot és az ördögtől megváltsa.

MESSIEURS EN AVANT!

Veoreos Károly ideiglenes minőségű, fizetés nélküli ministeri fogalmazó gyakornoknak csak a címe volt hosszú, de tekintélye a ministeriumban annál kisebb. A dendiszen öltözködő fiatal ur, mint azt mondani szokták: nem volt valami nagy lumen és nemcsak, hogy hadilábon állott a helyesírás legelemibb szabályaival, de még a saját nevét sem tudta leírni, amelynek eo-s kettős betűibe, mint valami komplikált matematikai feladványba minduntalan belezavarodott.

Nagybátyjai pedig akik már magasabbrangu ministeri hivatalnokok - éppen erre a kettős betűikre helyeztek nagy súlyt. Rossz nyelvek szerint azért, mert előmenetelüket egyedül ennek köszönhatték. Az Árpád-korabeli ortográfiával irt családi név birtokosait ugyanis egyik minister sem merte mellőzni.

De Károlyka képességeit komplikált nevének leírása meghaladta s ha már éppen muszáj volt nevét leírni, nem nagyon erőltette meg magát s egyszerűen Veresnek vagy Vörösnek írta. Ahogy éppen eszébe ötlött. A két nagybácsi egy ilyen autogramm láttára éktelen dühre fakadt, s mérgesen jelentették ki, hogy öccsükből, aki elvetemült fráter, soha sem lehet semmi. Legközelebbi találkozáskor pedig olyan nagy dorgatóriumban részesítették, amelynél különbet még akkor sem kapott, amikor harmadéve a kávéházi pénztárból akart feleséget választani.

Károly azonban fittyet hányt a nagybácsik intelmeire s nyugodtan ment a maga útján - de persze csak akkor ha az a Gerbaudhoz vagy a Kioszkba vezetett. Mert amikor nagyritkán a ministerium felé tartott, jó kedve rendesen elhagyta. Hosszu titulusa jutott ilyenkor eszébe, amely sehogysem akart rövidebb lenni, ami a ministeriumba előmenetelt jelent.

„Furcsa dolog a ministeriális pálya kezdetén az a hosszú cím.” - gondolta magában. - „Olyan mint a Muzeum-kávéházi billiárd-kéglíjáték, hol minden résztvevőnek száz rosszat jegyeznek fel a táblára s az egyes jó lökések után leírnak belőle.” De mikor írják majd le neki a „jelöltet?” Mikor az „ideiglenest?” Mikor a „gyakornokot?” És mikor a „fizetés nélkülit?”

Veoreos Károly azonban nem lett volna az a könnyelmű, vidám fickó - aki volt - ha ezeken komolyan elbusulja magát. A kéglíjátékban is mindég leírják a rosszait, hátha a ministeriumban is rámosolyog a szerencse.

És úgy is történt. A szerencse már a hó lehullásakor rávetette derűs ábrázatát a ministerium két kopasz és irigy államtitkárának savanyu ábrázatán keresztül. A két derék férfi, aki világéletében mindég versengett egymással, ezuttal a báltermet választotta lovagi viadalának színteréül.

Mindkettő lányos apa volt, s mindkettőnek leánya az idei farsangon kezdett bálozni.

Eddig más gondjaik voltak. Melyiknek az előszobájába vár több képviselő? Kihez jár több püspök? Melyikükhöz tartoznak a nagyobb hatáskörű osztályok? De most ezek a kérdések mind háttérbe szorultak. Most csak a bálozásról volt szó. E kérdésbe ugyanis beleszólt két másik nagyhatalom is: a két méltóságos asszony.

Melyik leányának lesz nagyobb az udvara? Melyikét viszik többször táncba? És melyik piknik fog jobban sikerülni; az amelyet Samarjay - vagy amelyet Ottovay - államtitkár rendez. Ez volt a főkérdés.

Egy sikerült bálhoz három dolog kell: táncosok, táncosok és táncosok - jegyezte meg Ottovay államtitkár ur neje, aki mindég sokat adott arra, hogy szellemes legyen.

De ugylátszik Samarjayék is ugyanezen a véleményen lehettek, mert a ministeriumban megkezdődött a nagy hajsza a táncosok után, még pedig kisajátítási alapon. A minden téren rivalizáló két nagyság ugyanis nem tűrte, hogy az ügyosztályaikba tartozó táncosok a másik államtitkár leányával is foglalkozzanak.

Ennek aztán az lett a következménye, hogy Ottovay egy szép napon megkönyékezte a ministert s a legügyesebb táncosokat áthelyeztette a kisajátítási osztályba, amely alája tartozott. Igen természetes, hogy a requirált táncosok között volt Veoreos Károly is, aki elismert elsőrangú szeladon és négyes-rendező volt. A Károlyka által rendezett négyeseknek olyan volt a márkájuk mint a pezsgők között a Most e chandon-é. Ha Veoreos Károly harsány „Messieurs en avant” kiáltással jelt adott a tánc megkezdésére, úgy az már egymagában biztos garanciát nyújtott, hogy mindenki fényesen fog mulatni.

Samarjay államtitkár megdöbbenéssel értesült a gavallérok áthelyezéséről s bosszúsággal tapasztalta, hogy már a Jurista-bálon is minden jó táncos az Ottovay leány körül forgolódott.

Ezt nem lehetett tűrni. Samarjay alkalmas időpontra várt mikor ministerét különös jókedvében találta és előterjesztést tett, hogy Ő Excellentiája helyezze alája az összes kisajátítási ügyeket, amelyeknek tulajdonképpen az ő hatáskörébe is kell tartozniok.

- Tudod, Kegyelmes Uram, így könnyebben vállalhatom a felelősséget, - jegyezte meg nagy ravaszul.

Ugy is történt. A minister kötélnek állt és a jó táncosok élükön Veoreos Károllyal egyszerű tollvonással visszakerültek Samarjay Marian gavallérjainak táborába.

Végnélküli osztálycserebere következett ezután s a minister megdöbbenéssel tapasztalta, hogy államtitkárai, eddigi felfogásuktól eltérően, nem a nagyhatáskörű osztályokhoz ragaszkodnak, hanem valami más titkos szempont által vezéreltetve, néha a legjelentéktelenebb ügyosztályok megszervezéséért a végletekig képesek törni magukat. Egy nap azonban már ő is megunta a dolgot s a leghatározottabban kijelentette, hogy a ministerium osztályainak ide-oda utalásához többé semmi szín alatt sem járul hozzá.

Az osztály csere-bere Ottovayékra éppen a legrosszabbkor végződött be. A közeli napokban házibált akartak adni, amelynek sikerét kockáztatta az, hogy a kisajátítási osztály fess táncosai, de különösen Veoreos Károly, az ügyes cotillion-rendező távol marad.

A táncosok csoportos áthelyezése már lehetetlen volt is így Ottovay csak Veoreos Károllyal tett kísérletet s kilátásba helyezte, hogy hosszú címéből valamit lefarag, ha valamelyik alatta álló osztályba kéredzkedik.

Samarjay azonban valahogy megneszelte a dolgot s az ideiglenes minőségű fizetésnélküli ministeri fogalmazó gyakornok jelölt urnak megígérte, hogy ha nem kéri áthelyeztetését, két részletet is lefarag abból a hosszú címből, amely, mint a balasztok a léghajót, visszatartották, hogy a ranglétrán magasabbra emelkedhessék.

De Ottovay nem volt az az ember, aki könnyen megadja magát. „Be kell rendelni az idősebb korosztályokat és ki kell képezni!” - adta ki a szigorú parancsot. Pótolni kell a hiányt ahogy lehet.

És az idősebb ministeri titkárok és osztálytanácsosok kénytelenek lettek tánciskolába járni, ahol kurta lábu fekete emberke vezette be őket a boston hullámzó lépéseinek és ringásainak rejtelmébe.

De Samarjay sem volt rest, mihelyt a dologról értesült azonnal hozzálátott ő is embereinek kiképzéséhez s így történt aztán, hogy jóformán az egész ministerium táncórákra járt.

A sok boston és one-step lépésre pazarolt energiával fel lehetett volna dolgozni a ministeriumban felgyülemlett restanciákat. De ki gondolt volna most arra, amikor oly nagy események előtt állottak mint a két államtitkár házibálja.

Az idősebbek kiképzése körül azonban nehézségek merültek fel. A tisztviselőknek ugyanis, a hivatalnoki pályához mulhatatlanul szükséges megalázkodás inkább a gerincüket tette hajlékonyabbá, mint a lábukat s így a délutáni táncleckék kevésnek bizonyulván a délelőtti gyakorlat is szükségessé vált.

Igy történt aztán, hogy az idősebbek szerényen kopogtattak be a fiatalokhoz, hogy tőlük még a délelőtti folyamán néhány mozdulatot ellessenek. Veoreos Károly tekintélye hirtelen nagyra nőtt, mert elismert kitűnő táncos lévén az ő tanácsait kérték ki legtöbbször. Ő azonban szigorúan tartotta magát az utasításhoz és csak a Samarjay Marian táncosait istápolta.

A bálók aztán gyors egymásutánban zajlottak le, Veoreos Károly pedig, címének felesleges cafrangjait hátrahagyva, rohamlépésben haladt előre, olyannyira, hogy háromszori soronkívüli előléptetés után eljutott addig, hogy már csak röviden fogalmazó gyakornoknak nevezték.

A további előléptetések is gyors egymásutánban következtek volna, ha a két államtitkár leányaikkal még egy farsangot végig robotol. De az idősebb tisztviselők végtelen öröme két kormánypárti képviselő rövidesen főköztöt huzott a méltóságos kisasszonyok fejére.

A két államtitkár rivalizálása tehát a báltermekben megszűnt, de megmaradt a ministeriumban és folytatódott a parlamentben, ahol Samarjaynak a veje, apósának tanácsára az ellenzékhez csatlakozott s most onnan tekintget dühös pillantásokkal a padsorok felé, ahol Ottovay veje ül.

A ministeriumban helyreállt a régi élet s a két államtitkár megint a protegáló képviselőket és püspököket igyekszik egymás orra előtt elhalászni.

A boston és one-step lépések már nem érdekelnek senkit s Veoreos Károly hirtelen megindult karrierje is bedugult volna, ha időközben meg nem tanulja nevét eoal; rendesen Veoreosnak írni.

Igy azonban nem merek semmiért sem jól állni. Isten tudja milyen nagy ur lesz még belőle.

A LEVÉL.

Bedő hadnagyot nem bántotta a hideg, nem zavarta az egészségtelen fedezék nedvessége, nem izgatták a néha oly közelségben levágódó tarackgránátok s a mészárszékre hajtott orosz nép géppuskával támadásra serkentett rohamoszlopai. Csak elcsigázott, elfásult, fáradt teste volt ott, lelke más-merre járt, másfelé kalandozott. Minden gondolata ott volt, egész lénye ott időzött abban a Kinizsi-utcai pesti nagy bérházban, ahol pedig ő csak a házlakók névjegyzékében, mint albérlő volt elkönyvelve. De volt ám valami más, jobban mondva valaki más, aki őt erősebb szálakkal kötötte le oda: a háziur szép, barna lánya...

Ennek a nagy-nagy szerelemnek a története igazi pesti história volt, vagy mondjuk, egy szép ferencvárosi idill. Egy meggazdagodott hentes üzlettulajdonosának leánya és egy a házban lakó segédtanár egymásba szeretnek. Eleinte csak elpirulnak, ha látják egymást s melegség nyilallik szívébe minden találkozásnál; később kissé neki bátorodva, néhány barátságos szót váltanak, majd megjönnek a séták a Ferenc- és Boráros-téren s így lassan létrejön a nagy és igazi szerelem.

A nagyvárosi gyárkéményektől füstös, szénnel telített levegő éppen úgy összehozza a szíveket, mint az akácillattal telített kis falvak légköre, vagy az éjjeli zenéktől hangos, kedves barátságú patriarkális kisváros levegője.

Egynéhány szerződéses frigyen kívül a pesti házasságok is mind az égben köttenek. A nagy városnak is éppen úgy megvan a maga poézise - csak itt eltévedt az olykor a nagy paloták, szép fogatok és diszes autók kavargó forgatagában.

Szóval a fiatalok szerették egymást. Az éppen akkor kitörő világháború pedig csak növelte érzelmeiket. Egészen természetes: a válás gondolata rendesen szorosabb kapcsolatba hozza a lelkeket. A külsőségeknek is nagy hatása volt. Bedő a tanári nádpálcát csillogó karddal cserélte fel, az uniformis aztán a férfit bátrabbá, a leányt odaadóbbá varázsolta s ezentul már csak kar-karbaöltve lehetett őket látni.

A szép, kedves idők azonban hamar félbeszakadtak, Bedőt menetszázadba osztották s távozásra már csak napok kérdése lehetett. De a fiatalok nem csüggedtek el, Bedő felkötötte kardját, s teljes hadimenetkész állt a szép Mariska szigorú apja elé, hogy a kezében már oly sokszor ott reszkető kis lány kacsót megkérje.

A szigorú atya ki háztulajdonos szemével nézve a világot, azt tartotta, hogy az ember a főbérlnél kezdődik, ugyancsak barátságatlanul nézegette végig a szegény segédtanárt. Csak a leánya erős rimánkodásának volt köszönhető, hogy Bedő nem kapott elutasító választ, - de bizony igenlőt sem. Az öreg hentes ravasz ember volt, leánya számára a szépen kigondolt jövőben külön, gazdagabb férjet akart, viszont a jelenben sem akart szívfájdalmakat okozni.

Végre aztán nagynehezen mégis beleegyezett, hogy a háború végeztével megtartják az eljegyzést. Addig azonban beszélni sem lehet egyébről. Sok minden történhetik még addig, talán, ne adj Isten, még el is esik az a fiú.

A fiataloknak azonban nagy vívmány volt ez is, s Bedő egyenest boldogságban uszott, mikor az öreg édes öccsének szólította.

A menetszázad indulásának kitűzött ideje földte el a rövid boldogság gyér sugarait. A válasznak el kellett következni s az öreg hentes ismét ravaszkodni kezdett, leányának legszigorubban megtiltván a Bedővel való levelezést.

- Minek irkáljon a leánya egy embernek, kinek úgy sem lesz soha a felesége! - Az öreg ugyanis biztosra vette, hogy Bedőnek mégis valami „baja” esik vagy pedig a háború végez-

tével feledésbe fog menni az egész. „Miért legyen tehát a leányának multja?... A kolbász ízén is megérezni, ha egyszer már fel volt melegítve.”

Bedő elment, Mariskára pedig erősen vigyáztak, nehogy titokban, szülei tudtán kívül, kártyát küldhessen a harctérre.

Bedő azonban a szerelmes ember makacs reményével mégis mindig várt. Hátha megengedik, hátha ír titokban? De levél vagy kártya mégsem érkezett soha.

Nagy érdeklődéssel kérdezte mindig a tábori postásokat, vajjon nem kapott-e semmit? Izgatottan nézte át a leveleket, melyek minden tisztársa részére hirt hoztak, csak éppen neki nem. Kinek az édesanyja irt, kinek az édesapja, kit a nővére, kit a mennyasszonya keresett föl biztató szavakkal.

A legtöbb levél a hitvesektől jött, a legkedvesebb sorok pedig a gyerekektől. Azok a bájos ákombákomokkal rajzolt betűk. Némelyik még írni sem tudott, csak az édes anyja magyarázta: „Ezt a kis keresztet a Palika huzta. Akkor is rád gondoltunk. Rólad gagyogott kis szája. Ha látnád, mennyire megnőtt.”

„Ezt a zsirfoltot a Lacika vajjas kenyere csinálta, ide topogott hozzám, mikor a levelet irtam és kérdezte tőlem, mikor jön haza apuka?”

Csak Bedő nem kapott levelet soha senkitől, csak neki nem volt senkije, aki irt volna. Napról-napra türelmetlenebb lett, napról-napra kedvetlenebb, Mariskától azonban még sem jött hír.

Talán ha kitüntetném magam, ha a lapokban olvasná nevemet, talán büszke is lenne rám és mégis írna.

És Bedő ezentul vakmerő lett, önkéntesen vállalkozott minden nehéz és merész föladatra s a harcok rejtelmes érdekességében igyekezett sebzett szívére írt találni. Bajtársai nemsokára örömmel ujságolták, hogy a nagyobb parancsnokság már megtette az előterjesztést, a kitüntetés már nem fog soká késni. Meg is jött rendes időre, de levél vagy kártya nem jött, sem akkor, sem azután.

Jött azonban valami más, a harcterek gyakori sötét vendége, a szomorú végzet. Egy éjjeli földerítő utról sulyos fejlődéssel, eszméletlenül hozták haza Bedőt s hordágyon szállították a háború frontmögötti hőseihez, a kötözőhelyre. A sebesült azonban a kötözőhelyen sem tért magához, sőt a kötözőhelyről elszállított kórházban sem. Hiába próbálgatták az orvosok, eszmélete nem akart visszatérni.

Szép fehér ágyba fektették, külön szobába helyezték, ha valami, úgy a nyugalom menti meg az ilyen sulyos beteget az életnek.

És másnap tényleg mintha javulás állott volna be; szemét néha felnyitotta s csodálkozva nézte az ápolónőket, de tekintetében volt már valami idegen. Mintha már nem tartozna a földtekének lakói közé. Isten tudja, talán már lelke el is indult a nagy utra. Szeme tüzből égett, tekintete révedt volt s észre sem látszott venni a szobájába belépő főtorzsorvost.

- Hogy aludt a beteg? - kérde az ápolónőktől.

Az ápolónők monoton hangon referáltak a beteg éjszakájáról.

- És van-e még valami egyéb ujság? - kérde ismét a főtorzsorvos.

A beteg megmozdult, kinyitotta láztól izzó szemeit s merően az orvosra nézett, boldog mosollyal ajkán maga felelt.

- Levelet kaptam hazulról.

A főtorzsorvos az ápolónőkre nézett, de azok csak néma intéssel feleltek.

A lázas beteg meg ragyogó arccal folytatta:

- Boldog vagyok, mert most már mindennap fogok levelet kapni.

Majd némi kis szünet után nagyot sóhajtva, folytatta:

- Temessék el velem... - itt azonban hangja már megcsuklott s szinte már csak susogva tette hozzá... a leveleket...

Ez volt az élet mécsének utolsó föllángolása, egy nagy lobbanás még és azután kialudt örökre.

A gondos ápolónő, ki szemét lefogta, halk hangon kért utasítást a főtörzsorvostól, hogy a megboldogult, végakaratahoz képest a temetéséről intézkedjék.

- Tegyenek a sirjába cserkoszorút, - mondá a főtörzsorvos, - a cser levele illik legjobban a hőshöz.

A katonai hatóság rendelete folytán az elhantolásnál diszőrség jelent meg, mely diszsortüzzel mondott utolsó Istenhozzádot a hősnek.

Messze hangzón ropogott el a diszsortüz, de hangja még sem jutott el soha a Kinizsi-utcában lakók szívéig. Talán a nagy távolság volt az oka vagy talán... a Pesten oly nagy számban száguldozó fogatok és diszes hintók erős zöreje.

KI VOLT AZ ÜGYESEBB?

Vas Lipót lipótvárosi bankár azt sem tudta hová legyen a sok rémülettől? Ha az utcára ment, a sarkokon és főtereken felállított Marx- és Lenin-szobrok kísérteties vigyorgása ejtette kétségbe; ha a kávéházba tért, az ott szállingózó rémhírek ijesztettek rá.

Holnap jelenik meg az arany fogblombrekviráló rendelet. Holnapután jön az élelmiszerek elkobzása. Jövő héten be kell szolgáltatni az összes fehérneműt. A burzsoa-nők haját többől le fogják vágni, mert a proletárasszonyoknak rengeteg hajbetétre van szükségük. Tegnap egy hirneves zongoraművész kezét csonkitották meg; a proletár nem tud zongorázni, hát ne tudjon más se.

Vas Lipót hátán fázós borzongás futott keresztül. A rémhíreket hitte is, meg nem is, de a homlokán gyöngyöző hideg verejték az utcára üzte.

- Friss a Vörös Ujság! - kiáltott fülébe egy hosszulábu rikkancs.

Vas Lipót önkéntelen mozdulattal nyult a zsebébe és megvette a lapot. Mindjárt az első oldalon talált *kedves híreket*: viszik az ékszereket, rekvirálják a lakásokat, a műkincseket lefoglalják és a butorokat sem szabad többé eladni, mert azok is mind a tanácsköztársaság tulajdonát képezik.

Arca eltorzult. Kezei reszketni kezdtek és dult kedélyállapotban irányította hazafelé lépteit. Otthon aztán kissé lecsillapodott, mert a felesége és az éppen vendégként ott időző Kis, a bank egyik hivatalnoka, némileg megnyugtatta.

- Csak nem leszünk bolondok mindent beszolgáltatni, - jegyezte meg kaján vigyorgással Kis, akinek szavára Vas mindig sokat adott, mert igen tapasztalt, mint pestiesen mondani szokták, *hóhem* fiúnak tartotta.

- Nem leszünk bolondok, - folytatta szavait a ravasz bankhivatalnok, - úgy sem tart sokáig az egész. Az entente nem tűrheti ezt a vircsaftot. El kell rejteni mindent!

Elrejtteni mindent! Könnyű azt mondani, de nehéz végrehajtani. Vasné előhozakodott a barátnőitől hallott történetekkel. Blauéknál a lekváros üvegeket is kikutatták. Kendééknél szétszedték a kályhákat, átvizsgálták a vízvezetéki csöveket, sőt még a roletta-szekrényekbe is bekukucskáltak.

Vas Lipót azonban mégis felvidult. Ha csak rejteltetésről van szó, nem megy a szomszédba tanácsért. Ha ügyes volt vagyont gyűjteni, ügyes is lesz megóvni.

- A Samu bácsi halálán van - szólt részvétteljes hangon a feleségéhez, mikor a vendég már elment.

- Ugyan hagyj békében avval az öreg zsidóval! - idegeskedett az asszony...

- Ilyen rossz időkben nem hagyhatjuk elveszni - szólalt fel Vas Lipótból a humanizmus. - Ide fogom hozatni és ápoltatni fogom.

És úgy is történt. A súlyosan beteg Samu bácsi csodálkozott rajta legjobban. Tegnap még csak kisebb pénzüsszeget kért, hogy kórházba vitethesse magát, de gazdag rokona azt is megtagadta. Most pedig csoda történt. A milliomos Vas Lipót, mióta kikeresztelkedett, tudni sem akart a szegény rokonról, most pedig mentőautóbilt küldött érte.

- Óvatosan kell szállítani, mert ha utközben valami baj érné, megeshetne rajtam a székely, hogy szeretett bácsikámat a morgueből temetik, - adta ki az utasítást Vas a mentőknek.

Vasné pedig saját budoirját rendezte át betegszobának, míg férje különös előrelátó figyelemmel komfortáblisba szállva, egy belvárosi céghez hajtattott, ahol a súlyos beteg részére koporsót rendelt.

- Öblöset és nagyot, hogy a szegény jó bácsi kényelmesen tudjon feküdni, - szólt a csupaszív bankár a kereskedőhöz.

Később aztán még megjegyezte azt is, hogy a koporsónak kettős wertheim-zára legyen.

- Amint méltóztatik parancsolni, - jegyezte meg a boltos konvencionális udvariassággal, bár egyáltalában nem értette meg, hogy miként függ össze a wertheim-zár és a kényelmes fekvés.

- Mikor és milyen temetést méltóztatik parancsolni? - érdeklődött továbbá az entreprise embere, miközben blokkot és ceruzát szorongatott kezében.

Vas Lipót elpirult. Füle hegyéig vörös lett.

- Szegény jó bácsikám tulajdonképpen még meg sem halt - magyarázta zavartan. - De mivel minden napról-napra drágul, a koporsót, jó eleve megveszem neki. Igazán megérdemli, derék, jó ember - fűzte még hozzá nemes hanglejtéssel és a koporsó borsos árát, a 3000 koronát, minden szisszenés nélkül kifizette.

Az üzletből aztán lassu és nyugodt sétával tért haza s néhány siránkozó barátjával találkozva, fölényes mosollyal jegyezte meg:

- Az okos ember kell, hogy mindenféle helyzetbe bele tudja találni magát.

Mikor pedig hazaért, első dolga volt a beteg hogyléte iránt érdeklődni.

- Alig szuszog már - jegyezte meg az asszony.

- Szegény jó bácsi! - siránkozott Vas, mert a szobalány történetesen keresztül ment a szobán.

De jött az este. Eljött a reggel és a másnap dél, és még sem történt semmi. A Samu bácsi egyforma elhaló hangon siránkozva nyögött. Estére megjött a koporsó is, de a beteg állapotában még mindig nem történt változás.

A háznál azonban annál különösebb dolgok történtek. Vas Lipót és neje, mikor a cselédség mind lepihent, erős munkához látott. Ugy látszik a forrón szeretett Samu bácsi örök álmát akarták megédesíteni, mert a koporsót ernyedetlen szorgalommal bélelgették értékpapirokkal, ékszerekkel és mindenféle drágaságokkal.

„Még ezt is. Még azt is” - mondogatták és pakoltak szorgalmasan, míg egyszer csak azon vették magukat észre, hogy a Samunak alig van már helye.

- Örüljön, hogy ennyi helyet is kap, ilyen szép skatulyában - vigyorgott Vas Lipót, miközben még egy súlyos ezüst tálat ékelte a koporsóban elhelyezett értékek közé.

Éjfél is elmúlt már, mire elkészültek az egész munkával. Ekkor aztán még benéztek a beteghez.

- Meghalok! Meghalok! - nyögött az öreg Samu, mint rendesen és a Vas házaspár megnyugodva tért pihenni. „Holnapután lesz a temetés” - mondogatták nyugodt mosollyal. Kun Béla aztán akár percenként gyárthatja rekviráló rendeleteit, ők már nem törődnek vele.

De ugylátszik, a Vas-házaspár öröme korai volt. Vaséknál másnap Lipót kívánságára levágták a két lepedőért becserélt libát, melynek izletes husából a jószívű bankárné a még mindig halódó Samu bácsit is megkínáltatta.

- A látszatra is kell valamit adni, - magyarázta Lipótnak, akinek ez sehogysem volt inyére.

És ekkor történt a csoda. A haldokló beteg a libának több mint a felét megette.

- Hadd egyen szegény utoljára, - szólt Vasné, ki mindig hajlott az optimizmus felé.

Lipót azonban dühös lett és szitkozódott. És úgy látszik joggal, mert Samunak az elfogyasztott szárnyas annyira jót tett, hogy délután már ujságot kért és olvasott.

- Nem fog meghalni! - tördelte kezeit Vas Lipót. - Ez a gazember képes rá. Tönkretesz, koldusbotra juttat.

- Lehet, hogy azért nem leheli ki lelkét, mert ő is kommunista - jelentette ki Vasné minden optimizmusa dacára.

- Még van egy mód - szólt Vas hosszabb gondolkozás után és régi haragosáért, az unokatestvéréért küldött, aki orvos volt.

Évek óta nem érintkeztek, de ahol csak lehetett, borsót törtek egymás orra alá. Amennyire csak lehetett, ártottak egymásnak.

- Gyógyítsd meg kérlek az öreg Samut! - esdekelt Vas a házhoz érkezett unokatestvérnek. - Fontos érdekem, hogy életben maradjon.

Az orvos hosszasan megvizsgálta a beteget, két receptet is irt és eltávozott. De ez sem használt. A napok multak gyors egymásutánban, de Samu sehogy sem akarta beadni a kulcsot, sőt napról-napra jobbkedvű lett. A dolog pedig már kezdett nagyon sürgős lenni, mert a tanácsköztársaság korlátlan hatalmának tudatában pergőtűzszerű szaporasággal kezdte önteni rendeleteit. Éhes volt, mint egy nagy Moloh és semmi sem volt neki elég. A soknál is többet, a mindennél is többet követelt.

Ez a határtalan kapzsiság szülte azokat a rendeleteket, amelynek egyeseket teljes vagyonszerzésre és ezenfelül még tetemes pénzberságra is ítél. Honnan fizessen, ha nincs vagyona? Lenin bölcs tanítványai erre nem gondoltak. Nyilván úgy képzelték, hogy a burzsi gyerekek bankópréssal a hónuk alatt születnek.

A rendeletek pedig csak jöttek. A jó öreg Samu azonban egyáltalában nem mutatott hajlandóságot arra a szivességre, hogy meghaljon. Sőt napról-napra egészségesebb lett.

Egy nap Vasné kétségbeesve rontott a férjéhez:

- A Samu már fűtyüreszik! - kiáltotta kezeit tördelve.

- Ó, a gazember, biztos, hogy kommunista! - hörögte Vas megsemmisülve.

A döntő eseményre azonban csak másnap került a sor. A mentőegyesület érdekes leleplezéssel szolgált. A félholt Samunak Vas házához való szállításakor kiküldött mentőautó borsos számláján ugyanis várakozási idő is szerepelt. Kisült, hogy az állítólagosan haldokló nem volt odahaza, úgy kellett a közeli kávéházból felhajszolni. E kellemetlen leleplezéshez hozzájárult még az is, hogy a szobaleány, akire Lipót már maga is szemet vetett, sirva panaszolta, hogy Samu néhány nap óta illetlen ajánlatokkal ostromolja. Ez több volt a soknál. Vas dühöngő méreggel futott a betegszobába és Samut durva szemrehányással illette, minek aztán az lett a következménye, hogy a sulyosan beteg megsértődve felöltözött és ruganyos léptekkel elhagyta a házat.

Vas néhány szitkot kiáltott utána, de azt már a Samu bácsi nem hallotta, mert a lépcsőkön egyszerre kettőt lépve sietett lefelé.

Vasékat pedig ette a mérge, de nem sokáig. Nem kell őket sem féltetni. Ha nem így, hát más-kép, de mégis kijátszák a kommunizmust. A sok értéket csodálatos módon mind elrejtették. Hová? Hová nem? nem tudom. Ez az ő titkuk. - Én csak annyit tudhatok, amennyit láttam.

Vas Lipót összes értékeit biztosított helyen tudva, most már csak személyes biztonságára gondolt. Gomblyukába piros szalagot huzott, kalapjára ötágu csillagot tett, de arra is mindig nagy gonddal ügyelt, hogy fehér zsebkendője kezeügyénél legyen. Ki tudja, melyik utcából bukkanhat elő egy monitor vagy egy győző hős tengernagy.

Balzsebében a proletárigazolvány, jobb zsebében pedig a kikeresztelkedést igazoló tanusítvány van. A pogrom éppen oly veszélyes lehet, mint a vörösőr-csapat.

Igy aztán minden ellen felvértezve, nyugodtan és fölényesen járkál mindenfelé s mosolyogva szólít mindenkit „elvtársnak.” És öntelt büszkeséggel gondolta el, hogy mennyire ügyes. Gömbölyűen vigyorgó arca csak akkor borul el, amikor a felesége korholja:

- Te pipogya fráter! Egész nap nem csinálsz semmit, csak sétálsz és még azt képzeled, hogy ügyes vagy. Lásd a Kis, ki újra felvette a mőzeshitet, rövidesen maga is népbiztos lett. Annak a felesége bezzeg nem gerslit ebédelt ma, de minden héten más-más ökölnyi nagyságu gyémántokkal páváskodik.

Vas ilyenkor szégyenkezett, kissé irigykedett, de azért az entente-ba vetett határtalan bizalommal jegyezte meg:

- Várj csak még néhány hétig, asszony. Akkor majd kisül, melyikünk volt az igazán ügyesebb?

KÁRTÉKONY KLIMA.

(KÉP A NOVIROSSOVI MAGYAR FOGOLYTÁBORBÓL.)

Erősen tüzött a nap. Nyájas meleg volt, de a fogolytábor lakói nem tudták élvezni a derült déli klímát. Nyomasztóan hatott rájuk, hogy az ő igazi napjuk sehogyan sem akar kisütni, felhők közt bujkál állandóan s nem mutatja magát soha. Néha ugyan úgy rémlik, mintha látnák, néha mintha ki akarna sütni, de mindig csak az a vége, hogy tévedtek s a béke és a szabadulás órája csaknem akar elkövetkezni soha.

Hazulról itt-ott dugva jönnek a hírek. A Vöröskereszt „Service des Prisonniers de Guerre” fölírású kártyái ritkán érkeznek, de majdnem mindig jön velük egy kis biztatás is. A távollévők szeretettel kevert leleményessége, minden akadályt áttörve, minden cenzurát kijátszva, egy maroknyi hazai levegővel édes biztatást is hoz magával.

Bozóky hadnagy levelet kap hazulról, melyben arról értesítik, hogy a kutyákat mind láncra kötik, nehogy a kis nyulakban kárt tegyenek. A bácsalmási kis erdő sok vaddal fogja várni ezidei nyulszezonra a kis gazdát...

Méhes István főhadnagyot értesítik, hogy a munkálatok már folynak a kutasi szőlőjében, nagy termésre van kilátás, vig szüretre készülnek az idén, mert remélik, hogy itthon lesz a gazda...

Fehéri Pista kártyát kap hirlapszerkesztő apjától.

Mindnyájan jól vagyunk, - írják neki - nincs semmi bajunk s házuk tele van vendéggel. Győzelem bácsi és Dicsőség néni is mindig nálunk tartózkodik. Ugy látszik, már annyira megszerettek minket, hogy állandóan hozzánk is jönnek lakni...

Hej, pedig a bácsalmási erdő annyira kimélt kis nyulainak már maguknak is vannak kicsinyeik, a kutasi szőlőtermés meg már bor alakjában vár a pincében s a mi várva-várt hőseink még most sem tértek vissza. Csak a Fehéri Pista apjának volt igaza. Hála a Mindenhatónak, a Győzelem és Dicsőség velünk maradt.

Minden egyes hír mind megannyi reménysugár volt akkor, mely átvilágított minden börtönfalán keresztül s egy idegen világ részben is melegséget nyújtott mintegy huszezer embernek. Mert bizony körülbelül huszezren voltak a novirossovi fogolytáborban. Huszezer ember egy egész város. Majdnem mind magyar fiú, elvéve itt-ott akad egy-két osztrák szakasz, egy-két bosnyák és horvát. Csehek nincsenek köztük. Azoknak ott is protekciós helyzetük van.

De a Nizzához hasonló klímájú délszibériai novirossovi fogolytábor lakóinak sem volt sok okuk panaszkodni ellentétben a Nikolszkuszurijzkijban vagy a Vladivosztok mellett fekvő Spaszkójában vagy Ruscsovban tengődő honfitársainkkal, kiknek börtönét megnyitja a gyilkos éghajlat s megtizedelve őket, korábban juttatja el az epedve várt békéhez, az „örök béke” honába.

A novirossovi fogolytábor parancsnoka a Pétervárról számüzött Radanow herceg, ki a mértéktelen alkohol-élvezetek és mélyen rangon aluli házassága következtében lett az udvarnál kegyvesztett. Felesége csodaszép asszony, magas, karcsu, fejedelmi alak, s ha együtt látjuk hercegi férjével, kit ugyancsak megtört az élet és az alkohol, szinte azt hihetné az ember, hogy a delnő kötött rangon aluli házasságot.

Ugy élnek itt, mint a királyok. Mindenkinek parancsolnak és mindenki engedelmeskedik nekik. A herceg ugyan nem sokat látszik törődni semmivel, állandóan két legjobb barátjára gondol, a moréluvkára és kontisovszkára. Az italok azonban nem viszonozzák a szeretetét,

mert már a kora délutáni órákban összevesznek vele s némi kis birkózás után az asztal alá döntik.

De annál tevékenyebb a szép asszony. Szerető figyelemmel gondoskodik a szegény foglyokról. Talán tulságosan is szerető figyelemmel.

Hej, de szép legények is vannak köztük. Különösen a huszárok. Hogy cseng, hogy peng a sarkantyujuk, hogy feszül széles mellükön a zubbony.

A szép hercegnő nagy szakértelemmel nézegette őket. (Talán épen e szakértelem elsajátításával járó előzmények fájtak ugy a cári udvarnak.)

Nem is csoda, hogy megakadt a szeme Bálint Kálmán huszárfőhadnagyon, egyik legdaliásabb leventén. Tíz sebből vérezve, félig tört karddal kezében fogták el a kozákok a komorovi csatában.

A rettenthetetlen bátorsággal az ellenség is méltányolta s mikor kikerült a kórházból, a legkellemesebb fogolytáborba küldték.

Bálint fogoly volt, a szép asszony azonban ezzel nem törődött, hiszen majdnem mindenki fogoly volt körülötte és aki nem is volt az, könnyen válhatott azzá.

A főhadnagyon azonban volt még valami, amit a hercegnő vagy nem vett észre, vagy nem akart észrevenni: egy kis arany bilincs, egy keskeny arany karikagyűrű. Egy barna magyar lány emléke, kinek szerelmét elfeledni, bár sok ezer kilométer távolság van közöttük, Bálint még sem tudta. Majdnem egy világrész van közöttük, de Bálint annál többet gondol rá.

A nagy távolság úgy hat a szerelemre, mint a szélvihar a tüzre, a kicsit eloltja, a nagyot még jobban megnöveli.

Egy napon azonban szomorú hír zavarta meg a fogolytábor csendjét. A spaszkói fogolytáborban negyven hely megürült, negyven tisztnak kvártélyt készített a halál kaszája s miután itt meg a tulzsfeltség nagy, negyven tisztet át fognak helyezni.

Vajjon kik lesznek azok?

A parancsnokság sem akarta önkényesen kijelölni őket, hadd huzzanak sorsot a „magyarszók.”

Délre hívták össze a tiszteket. Akkor lesz a szomorú sorshúzás. Negyven fekete bélésű összesodort cédula lesz az ötszáz fehér bélésű között; aki feketét húz, mehet Spaszkójába örökösén telelni. Olyan lesz ez, mint egy nagy amerikai párbaj, melyet ötszáz ember vív meg egymás között.

Bálint Kálmán nyugodtan ment a főépületbe. Derék, bátor katona volt, ki már százszor állt szemben a halállal s nem ijedt meg az áthelyezés lehetőségétől, de azért mégis megborzongott a háta, ha a spaszkói 40 fokos hidegekre gondolt.

Szép langyos idő volt, bódító tavasz. Bálint elgondolkozva ment a kavicsos úton s nem is vette észre a vele szembe lovagló Radanow hercegnőt.

- Jó reggelt, daliás magyar! - szólította meg Bálintot.

Bálint némán tisztelgett vissza.

A szép hercegnő azonban nem elégedett meg ezzel. Megörült, hogy végre egyedül találja s odaléptetett hozzá, megállította táncos paripáját s a nyeregből félig kihajolva, tüzes szemeivel Bálintra nézve, susogta:

- Este kilenckor várj rám szép magyar, ott leszek a kis pavillon mögött.

Majd egy sokatmondó, forró pillantást vetett rá s lovát megsuhintva elvágtatott.

Istenem, micsoda egy szempár! De forró volt a pillantása! Milyen meleg árad ki belőlük! Bálindy mintegy megbüvölve fordult a fantom után. Hiszen ő is csak ember volt.

- Este kilenckor - susogta önkéntelenül utána.

Benn a főépületben pedig már néma ünnepiességgel megkezdődött a sorshuzás. Bálindy föl-sietett a lépcsőn, bátran belépett a terembe, hiszen ő mindig szerencsés fiu volt világéletében. Odalépett az urnához s minden gondolkozás nélkül huzott.

Fehérbélésű cédula maradt a kezében. Tehát most sem hagyta el a jó sors.

Közvetetlen Bálindy után a még tüdőlövésétől mindig köhécselő Áronffy kapitány volt a soros.

Soká habozva huzott, mintha csak sejtette volna a veszedelmet.

- Te Kálmán, - szólt a mellette álló Bálindynak, - te mindig szerencsés fiu voltál, vedd te kezédbe, nézd meg te, milyen cédulát huztam.

Bálindy örömmel üdvözölte régi jó bajtársát, majd pedig aggódó lassusággal bontotta ki a cédulát. Szegény Áronffyé tényleg fekete volt.

Bálindy betegeskedő bajtársát veszedelemben látva, megrázkódott, mintegy rossz álomból fölébredve föleszmélt. A szép tündér büvökörének varázsa megtört s Bálindy már a régi Bálindy volt. Mint a halvány emlékre gondolt a szép szempárra s mint friss emlékre a kis aranybilincsre.

- Nos hát, mit huztam? - kérdezte Áronffy komolyan.

Bálindy megint a szép szempárra gondolt, majd egy pillantást vetve karikagyűrűjére, hirtelen mozdulattal kicserélte a cédulákat s a fehéret nyújtotta át a kapitánynak.

- És neked milyen van? - kérde Áronffy, ki mihelyt saját ügye elintéződött, azonnal barátjáéra gondolt.

- Nekem bizony fekete, - felelte Bálindy mosolyogva.

- Igazán sajnállak, pajtás, - mondta részvételteljesen Áronffy. - Inkább fordítva jött volna a szerencse.

- Hidd el, kapitány ur, jobb így. Neked szép gyermekeid vannak és rossz tüdőd. Én meg majd csak elkinlódom a hideggel valahogy... Aztán az éghajlat is nagyon egyéni; lásd például nekem épen az itteni a „kártékony klíma.”

A BÁNATOS SZEMEK.

Kilencet ütött egymásután a bank. A szerencsés bankár kilencszer egymás után söpörte össze a téteket. Váraljay bosszusan tekintett maga elé; a még az imént előtte fekvő pénzhalmazból alig maradt meg egy-két bankjegy. Megnézte óráját: fél kilenc volt. Feleségének megígérte, hogy vacsorára pontosan otthon lesz. Ha elkésik, megint olyan szemrehányóan szomorú tekintettel fog ránézni, mint tegnap.

Felállt, kedvetlenül gyűrte tárcájába a bankjegyeket s bosszusan sietett a ruhatárba, kabátjáért. Jobban szeretett volna a kaszinóban maradni és tovább játszani: hátha visszanyerhetné veszteségét? Felesége szemrehányásaitól azonban félt és mert sehol sem kapott kocsit, megkíserezett gyors léptekkel, majdnem futva sietett hazafelé.

De minden igyekezete hiábavaló volt: elkésett. Az asszony már egyedül ült a vacsoraasztalnál s megbántott özikeként vetette rá szomorú szemeit. Váraljay semmit sem hozott fel mentésére. Gyerekesnek találta, hogy hazudjon valamit. De viszont az asszony nem is kérdezte: hol késett?

Néma duzzogás adta meg a fűszert a vacsorához és a férj alig várta már az utolsó falatot, hogy feleségének hidegen jó éjszakát kívánva, hálósobájába térhessen.

Inkább a kaszinóban maradtam volna, gondolta magában. Másnap pedig még jobban megerősödött ebben a feltevésében, amikor hallotta, hogy előző este alig hogy a kaszinó épületét elhagyta, a bankárt hihetetlen balszerencse kezdte üldözni s mindannyian nemcsak, hogy visszanyerték veszteségüket, de még tetemes nyereséggel végezték a játékot.

- Utamban van az asszony! - dörmögte magában s mérgesen gondolt előző esti veszteségére: „Mit ér így a huszezer korona apanázs, amelyet feleségemmel kapok, ha azzal, hogy pontosan kell hazatérnem, egy nap alatt majdnem a negyede elvesz.”

Máskor meg más ürügyet talált arra, hogy feleségére megharagudjon. Néhány napra rá miniszteriális bankett volt, amelyre azonban nem ment el, mert e héten már harmadszor maradt ki ugyanezen ürüggyel. De nem is nagyon bántódott rajta, mert inkább kedvelte a kártyát és a hangosabb multságokat, mint a kollégákkal való közös vacsorákat, amelyeken a fő téma rendszeren a rossz előmenetel, vagy a miniszterium vezetőségének a rendjel-adományozások körüli szűkkeblősége volt. De most az egyszer mégis sajnálta, hogy nem vett részt a banketten, mert másnap azt hallotta, hogy az elnöki osztály szigorú főnöke, szokása ellenére eljött s a habosgyöngyű ital szűrőseleje közben, jóindulatúan meghallgatta a fiatalok panaszait.

- Ha ott vagyok, szóba hozhattam volna szaktudósítói megbízatásomat. De az asszony miatt nem jutok el sehová, - jegyezte meg nem csekély bosszúsággal s ezentúl a feleségét tekintette legnagyobb ellenségének.

Máskor meg éppen a multságot kellett legjobbkor félbeszakítania. A cigány vig nótákat huzott, a lányok vidáman kacagtak s neki haza kellett mennie, mert tudta jól, hogy az asszony nem alszik el addig, amíg a lakáskulcsot nem hallja a zárban forogni. Alig két óra, a lányok még csak most kezdenek engedékenyebbek lenni s neki már haza kell menni, mert nem akar hetekig szemrehányó pillantásokkal találkozni.

- Rettenetes állapot! Olyan vagyok, mint a rabszolga! Mindenkor és mindig utamban van az asszony! Csak legalább ne tudna oly bánatosan nézni; fittyet hánynék az egész házasságra! - kergetőztek a gondolatok fejében.

- Nem, ezt nem birom tovább! - mormogta félhangosan magában s megérlelődött benne a végleges elhatározás, hogy otthagyja az asszonyt és békésen elválik.

Reggel, ahogy felkelt és elment hazulról, legelső dolga volt telefonon felhívni egy jó barátját, aki válóperekben specialista ügyvéd volt:

- Kérlek, mikor beszélhetnék veled, rendkívül sürgős és fontos ügyben?

- Ma nagyon el vagyok foglalva, de azért este hétkor szívesen állok rendelkezésedre, - volt a válasz.

- Este hétkor nálad vagyok, - felelte Váraljay s kissé idegesen akasztotta a kagylót a horogra.

Aznap aztán már nem ment haza ebédelni se, csak telefonon üzente, hogy igen sok dolga van.

Két órákor aztán felment a kaszinóba, de kissé nyomott volt a hangulata. A vidám ebédlőtársaság azonban hamar jókedvre derítette.

Milyen szép itt a vig fickók között étkezni! Ez is mond valami tréfásat, amaz is valami érdekeset.

Ebéd után egy kis „zsó” volt. Váraljay szórakozottan ült le, de nyert. A szerencse nem tágitott mellőle. Akárhogy játszott, az előtte fekvő bankjegyek mindinkább szaporodtak.

„Ez jó jel.” - Gondolta magában s meglegedett arccal kelt fel az asztaltól. Hat óra elmúlt s ügyvéd barátjához kellett mennie.

„Ez most már minden nap így lesz” - füzte tovább gondolatait, amikor a bankjegyeket tárcájába dugta. Az utcán azonban már másként gondolkozott. Ahogy az ügyvéd lakásához közeledett, jókedve mindinkább elhagyta. „A válóper sok kellemetlenségekkel fog járni, de ha meg kell lenni, hát legyen meg! Barátja hamar dülőre viszi a pert. Ezt az életet így ugysem bírja tovább. Nem bírja kiállni a felesége szemrehányó tekintetét.”

Aztán megint délutáni nyereségére gondolt, meg a vidám és jó kaszinói-ebédre s füttyörészni kezdett. Mégis csak jó dolog az a válás - gondolta magában - és úgy érezte, hogy nagyon meglegedett. Már majdnem ott volt, már látta a házat, ahol barátja lakik, de még egy szűk utca választotta el tőle. Meggyorsította lépteit, mert karkötőórája már hetet mutatott. De az ut közepén meg kellett állnia, mert egy félig lefüggönyözött autó surrant el előtte. Önkéntelenül benézett az ablakon s legnagyobb meglepetésére feleségére ismert, aki odaadón, összebujva ült a kocsi belsejében. Bokor Pállal, a közismert nőcsábászszal.

- Ahá, hát így vagyunk! - kacagott fel Váraljay és gyorsan befordult a kapun.

- Mivel szolgálhatok édes, jó barátom? - kérdezte az ügyvéd, miután már helylyel és szivarral megkínálta vendégét. - Délelőtti izgatott hangodból következtetve azt kell hinnem, hogy valami fontos és életbevágó dologról van szó. Csak nem akarsz elválni?

- Óh, szó sincs róla! - sietett válaszolni Váraljay. - Feleségemmel nagyon jól megférünk s nincs semmi, amiért egymásnak szemrehányást tehetnénk. Azért jöttem csak, mert szeretnék elvinni kissé szórakozni. Az orfeumban most olyan szép leányok vannak.

Az ügyvéd, aki nem volt semmi jónak elrontója, hamar kötélnek állt s Váraljay huncut mosolylyal figyelmeztette:

- Aztán ugy készülj, hogy reggelnél előbb nem igen térünk haza.

És másnap az ebédnél a bánatos szemű asszonyka már hiába nézett férjére szemrehányóan. Nézésének varázsereje megtört. Váraljayt többé nem fogta tekintete. Jó étvágygyal evett és ivott s finom szivarra gyujtva kijelentette, hogy ma sem vacsorázik otthon, azután egy vidám kuplét füttyörészve, lassu, meglegedett lépésekkel megindult a kaszinó felé.